

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zemědělská fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Kateřina Štěchová

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Využití mimoprodukčních funkcí krajiny při restrukturalizaci
rodinné farmy v CHKO Blanský les**

autor bakalářské práce: Kateřina Štěchová

vedoucí bakalářské práce: prof. Ing. Jan Moudrý, CSc.

České Budějovice

2011

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 15. dubna 2011

.....

Kateřina Štěchová

Poděkování:

Děkuji prof. Ing. Janu Moudrému, CSc. za profesionální vedení, jeho ochotu, odborné rady a připomínky při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Literární přehled.....	4
2.1 Funkce zemědělství.....	4
2.2 Agroekosystémy dle intenzity vstupů.....	9
2.3 Podpora multifunkčního zemědělství.....	12
2.4 Ochrana přírody a krajiny.....	16
2.5 CHKO Blanský les.....	23
3. Materiál a metody.....	46
3.1 Cíl práce.....	46
3.2 Období šetření.....	46
3.3 Postup práce.....	46
3.4 Použité zkratky.....	46
4. Vlastní práce.....	48
4.1 Historie podniku.....	48
4.2 Hodnocení rostlinné výroby.....	48
4.3 Hodnocení živočišné výroby.....	50
4.4 Hodnocení ubytovací služby.....	50
4.5 Hodnocení ekonomiky podniku.....	52
4.6 SWOT analýza.....	53
5. Diskuse.....	61
6. Závěr.....	63
7. Abstrakt.....	65
8. Summary.....	66
9. Seznam použité literatury.....	67

1. Úvod

V Evropě všeobecně dochází ke snižování počtu obyvatelstva a ke stárnutí populace. Tento trend je zvláště patrný ve venkovských regionech. Současný venkov až na výjimky nenabízí příliš mnoho pracovních příležitostí, má nízkou dopravní dostupnost, horší vybavenost infrastrukturou, malý rozsah bytové výstavby a mzdová úroveň ve srovnání s městem je nižší. Výše uvedené aspekty motivují mladé lidi k odchodu z venkova. Venkov se tak stává životním prostorem pro lidi převážně vyšších věkových kategorií. Odchod pracovních sil z venkova představuje problém i pro země původní EU-15. Tradiční motivace k pokračování rodového vlastnictví zemědělských hospodářství slábne, nástupci nemají o práci v zemědělství zájem. Na tento problém venkova jsou mimo jiné, zaměřena opatření strukturální politiky. Situace v České republice se od zemí EU-15 v některých rysech liší. Vzhledem k tomu, že u nás je odlišná agrární struktura ve smyslu vyšší váhy podniků typu právnických osob, tudíž není nástupnický problém tak výrazný. Problémem je spíše vylidňování některých venkovských sídel, stárnutí jejich obyvatel a převaha bydlení rekreačního typu. V takovýchto případech mohou obce ztěžít hrát roli aktivního účastníka rozvoje regionů (Svatošová et al., 2005).

Vývoj zemědělství

České zemědělství a související obory prošly od roku 1989 zásadní proměnou, související s adaptací na ekonomickou realitu a její postupný vývoj. Zásadní byla příprava na vstup ČR do Evropské unie a období po vstupu, kdy se sektor musí přizpůsobovat nejen podmínkám panujícím na jednotném trhu EU, ale současně i podmínkám globalizujících se trhů. Vstupem do EU získala ČR možnost čerpat každoročně významné objemy finančních prostředků na podpory poskytované do zemědělství. Podíl zemědělství na celkovém HDP vykazuje klesající trend, podobně jako vývoj zaměstnanosti v zemědělském sektoru. Objem zemědělské produkce, vyjádřený ve stálých cenách roku 1989 kolísá pod úrovní 80 mld. Kč. Konkrétní vývoj a aktuální situace se liší podle jednotlivých sektorů. Začala převažovat rostlinná výroba a rozšířily se extenzivní typy hospodaření. Obecně se za posledních dvacet let snížily stavy hospodářských zvířat, ale rostla užitkovost. Po vstupu ČR do EU nedošlo ke stabilizaci, ale naopak u některých hospodářských zvířat se trend poklesu ještě prohloubil. Ceny zemědělských výrobců vykazují převážně mírný růst,

ale zároveň rostoucí nestabilitu, která je překážkou rozvoje hospodaření. Ceny výrobních vstupů rostou rychleji než realizační ceny prvovýrobců. Domácí spotřeba měla většinou klesající trend, i když se v některých případech v posledních letech stabilizuje, respektive vykazuje rostoucí tendenci. Významnou roli v cenotvorbě sehrávají maloobchodní řetězce, které v případě ČR pokrývají převážnou většinu maloobchodu (MZE, 2010).

Zemědělství a životní prostředí

Zemědělství a životní prostředí jsou spolu neoddelitelně provázány. Zemědělská hospodářství bývají označována jako „polopřirozené ekosystémy“. Na jedné straně má zemědělství produkční funkci, a to v závislosti na přírodních zdrojích a jejich kvalitě. Na straně druhé zemědělství je historicky nedílnou součástí krajiny, spoluvytváří její ráz a přispívá k vytváření biologické diverzity. V některých případech lze konstatovat, že obhospodařovaná krajina, jakožto stanoviště určitých druhů, může být udržena pouze tehdy, jestliže bude zajištěno pokračování environmentálně příznivého způsobu obhospodařování zemědělské půdy. Význam zemědělství jako velkého ovlivňovatele životního prostředí lze doložit také rozlohou obhospodařované půdy, která v EU zabírá 50% zemědělské půdy a 28% půdy zalesněné.

Existence a realizace Programu rozvoje venkova ČR přispěje k dosažení cílů stanovených Národním strategickým plánem rozvoje venkova, tj. k rozvoji venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření. Program dále umožní vytvořit podmínky pro konkurenceschopnost České republiky v základních potravinářských komoditách. Program bude také podporovat rozšiřování a diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem rozvíjet podnikání, vytvářet nová pracovní místa, snížit míru nezaměstnanosti na venkově a posílit sounáležitost obyvatel na venkově (MZE, 2006).

Cílem bakalářské práce je analyzovat současný stav vlastního hospodářství a vyhodnotit vhodnost podniku pro uplatnění mimoprodukčních funkcí z pohledu stanovištních podmínek, struktury podniku a jeho stávajícího zaměření, lidského faktoru i ekonomických aspektů hospodaření. V tomto případě byla k hodnocení použita metoda SWOT analýzy.

2. Literární přehled

2.1 Funkce zemědělství

Zemědělství je forma managementu krajiny s největším plošným dosahem. Vedle produkční funkce jsou zvýrazňovány i funkce mimoprodukční. Mimoprodukční funkce zemědělství se uplatňovaly i v minulosti, významnější roli však musí sehrát v nadcházejícím období. Dříve byly mimoprodukční funkce plněny jen ve velmi malém rozsahu, zemědělství plnilo hlavně úlohu produkce, v současnosti je potřeba považovat je za součást hospodaření v krajině. Prostor pro prosazování mimoprodukčních funkcí v zemědělství a venkovském prostoru vytváří řada opatření a realizované finanční podpory. Udržovaná krajina má funkci estetickou, kulturní funkce plní ochranu historické krajiny, krajinného rázu a ochranu kulturních památek a hodnot. Rekreační a zdravotní funkce souvisejí s využitím volného času, zájmovým a zdravotním využíváním krajiny, lesa a vodních ploch, od pobytů přes agroturistiku až po využívání léčebných médií. S rozmanitostí osídlení souvisí také funkce sekurativní. Rozvoj těchto funkcí podporuje i funkce sociální vázanou na životní úroveň venkovského obyvatelstva, ale i celé populace. Hlavní roli mezi mimoprodukčními funkcemi z hlediska obecných podmínek trvale udržitelného rozvoje krajiny hraje funkce environmentální (VÁCHAL, MOUDRÝ, 2002).

Produkční funkce

Zemědělci využívají krajinu a životní prostředí jako výrobní prostředek k produkci potravin a zemědělských komodit. Životní prostředí slouží též jako zásobárna obnovitelných a neobnovitelných zdrojů surovin a energie. Důležitou funkci má i jako absorbent negativních externalit výroby (KONVALINA et al., 2007).

Zemědělské podniky plní základní funkci - zabezpečování potravin pro obyvatelstvo a zemědělských surovin pro průmysl, tj. funkce produkční (SYNEK, 2002).

Mimoprodukční funkce

Význam zemědělství nespočívá pouze v produkci potravin, má i další nezastupitelné funkce. Mezi tyto funkce patří funkce environmentální, estetická, historická, kulturní, naučná, rekreativní, hygienicko-léčebná, sekurativní, sociální (KONVALINA et al., 2007).

Zemědělství plní i další důležité funkce mimoprodukční, jako je péče o krajinu a životní prostředí, sociálně kulturní (osídlení), rekreační aj. (SYNEK, 2002).

Naše společnosti si dnes nepřeje ani „agrobyznis“, který je orientovaný čistě na produkci a pouze na mezinárodní konkurenceschopnost a krátkodobou maximalizaci zisku, ani „zahradníka“, který je jednostranně zaměřen na péči o krajinu a ochranu přírody. V současné době většinou obyvatel požadovaný a jimi také podporovaný vzor je multifunkční zemědělství zaměřené na trvalost, které má v souhrnu tyto úkoly: zaručení jisté obživy, výroba obnovitelných surovin, udržování a péče o kulturní krajinu, příspěvek k udržení zdraví našich životních základů (půda, voda atd.) a jejich trvalé využívání ekologickým zemědělstvím s chovem zvířat, který odpovídá jejich druhu, příspěvek k funkčnosti venkovského prostoru, zachování a péče o venkovské hodnoty, životní formy, kulturní statky a s tím spojené sociální výkony pro společenství (RIEGLER et al., 1997).

Environmentální mimoprodukční funkce

Tato funkce zahrnuje funkci půdoochranou, protierozní, vodoochranou, přírodoochranou, krajinotvornou a další (VÁCHAL, MOUDRÝ, 2002).

Tyto funkce zajišťuje rozptýlená zeleň v krajině. Jedná se o neobdělávané meze, křovinné pásy, remízky, nezpevněné polní cesty, ponechání zelených pásů, vytvoření květnatých pásů na orné půdě, nebo dočasně nesečené plochy. Tyto prvky přispívají k údržbě krajiny, podpoře agrobiodiverzity a biodiverzity, ochraně vody a půdy a zamezení erozi (MOUDRÝ, učební texty).

Mezplodiny zabezpečují v rostlinné výrobě významné mimoprodukční funkce. Mezplodiny se používají jako plodiny na ochranu vod před erozí a na imobilizaci dusíku v kořenové zóně v mimovegetačním období. Slouží také jako hostitelské plodiny pro organismy, k rozšíření biodiverzity agroekosystémů, ochraně půdy, zlepšení půdního prostředí, zlepšení zdravotního stavu pěstovaných plodin, recyklaci živin a jako zdroj živin pro půdní organismy (LACKO-BARTOŠOVÁ et al., 2005).

Převod části zemědělské půdy z produkční funkce do mimoprodukčního využívání výrazně sníží erozi, negativní důsledky hnojení a chemické ochrany. To se projeví zlepšením kvality vod, funkce půdy, jejich fyzikálních a chemických vlastností. Na

polích, kde byly pěstovány zemědělské plodiny, dochází k zatravnění, případně i zalesnění, zvyšuje se počet rostlinných a živočišných druhů, a tím se podpoří biodiverzita. (VRÁBLÍKOVÁ, VRÁBLÍK, 2002).

Mimoprodukční funkce kulturní

Ke kulturní funkci patří nejrůznější spolkové činnosti, do které řadíme činnosti sdružení červeného kříže, dobrovolných hasičů, myslivců, pořádání nejrůznějších burz. Déle lidovou uměleckou činnost - ochotnické divadlo, pěvecké soubory nebo kroužky. Církevní sdružení kam patří nejrůznější církevní akce, jako jsou pravidelné mše, oslavy církevních svátků, pořádání poutí nebo zpěvy vánočních koled. Důležitou složkou kulturní funkce je udržování tradice a zvyků. Jedná se především o pořádání tematických plesů, masopustních oslav, tradičních svateb, stavění máje, pálení čarodějnic nebo nošení tradičních krojů. Obnova a udržení tradičních řemesel typických pro danou oblast jako košíkářství, hrnčářství, pekařství, drhnutí peří či zpracování vlny. Společenské akce - dožínky, tradiční venkovské zábavy, Hubertovské jízdy, poslední leče. Udržení stravovacích zvyků - pořádání zabijačkových hodů, posvícení, výroba tradičních jídel a nápojů. Zachování nářečí, lidových písní a pověstí (MOUDRÝ, učební texty).

Architekturu nových objektů musí poznamenat citlivost k venkovskému prostředí, k podmínkám prostorovým, materiálovým i technologickým. Důležité bude, aby nová výstavba umožňovala rozvoj živností, řemesel i poskytování rekreačních služeb a pomáhala zlepšovat existenční podmínky obyvatelstva (KROUPOVÁ, SUCHÝ, 1992).

S environmentální funkcí úzce souvisí i funkce kulturní podporující ochranu kulturního dědictví venkova a také funkce rekreační a zdravotní vyplývající z rekreačního a zdravotně prospěšného využívání krajiny, lesa a vodních ploch, od pobytů, agroturistiky až po využívání léčebných medií (PENK, 2001).

Venkovský prostor je vzácnou kulturní krajinou. Ve staletém vývoji v něm vznikla diferencovaná kulturní krajina, se sídly, loukami, poli a lesy. Krajina, která je tvořena strukturou osídlení se selskými kořeny (RIEGLER et al., 1997).

Různorodost a bohatství kulturního dědictví venkovských regionů se musí udržovat a chránit. Kulturní život se musí podporovat péčí o tradice, rozvojem

obyčejů a kulturních forem vyjadřování a také místního způsobu řeči, a povzbuzováním činnosti spolků (RIEGLER et al., 1997).

Estetická a historická mimoprodukční funkce zemědělství.

Krajina je dnes již v celosvětovém kontextu považována za památku s vysokou přírodní a kulturně-historickou hodnotou. Historický charakter krajiny a její historická hodnota jsou ovlivněné dochovaností historických znaků (historických krajinných objektů, struktur a jevů). Nemusí jimi být pouze památkově chráněné budovy kostelů, ale i kamenice na polích, hraniční stromy, drobné meze, zbytky historické plužiny, staré luční sady nebo pec na pečení chleba (ŠARAPATKA et al., 2008).

Charakter a vymezení krajiny je dán jejím historickým znakem. Takovým znakem může být archeologické naleziště, prehistorické hradiště, sídliště, soubor venkovských staveb, rodiště nebo místo pobytu významných osob, technická památka, bojiště, památník, vojenské pohřebiště, okolí historických staveb různého typu (park, zahrada), sbírka dřevin, ale i jediný cenný solitér (kolektiv autorů, 2000).

Redukce orné půdy ve prospěch trvalých travních porostů se uplatňuje na statcích, kde doplňují svůj příjem agroturistikou. Zde se hospodáři přesvědčují, že provozování zemědělské činnosti vedoucí k bohatosti přírodních jevů (květnaté louky, drobné struktury jako meze, tůňky, plevelné rostliny na okraji polí, autochtonní keře, stromy a hospodářská zvířata) zvyšuje turistickou atraktivitu (KROUPOVÁ, SUCHÝ, 1992).

V Blanském lese se spojuje kouzlo jak zachovalých lesních porostů, podmáčených nivních luk či výslunných strání, tak i specifický charakter zemědělských usedlostí (jihočeské baroko), anebo sudetských patrových kamenných domů s valbovou střechou (kolektiv autorů, 2006).

Významnou hodnotou krajiny je její estetická působivost. Pozorujeme-li krajinnou scénu, vidíme uspořádání různých prvků terénu, zeleně, vody, staveb, působí na nás dynamický výraz živé krajiny nebo naopak klidný statický výraz rovinné krajiny. Vzniká výsledný dojem určitého rázu krajiny (HÁJEK, 2000).

Mimoprodukční funkce rekreativní

Zahrnuje občanskou vybavenost pro využití volného času jako golfová, tenisová, fotbalová a jiná hřiště, zařízení pro jezdeckví – konírny, jízdárny, rybolov nebo turistické stezky. Nejrůznější areály turistického ruchu, jedná se o kiosky, restaurační zařízení, lyžařské vleky, půjčovny koní, lanovky. Ubytování v soukromí, které zahrnuje farmy s agroturistikou a penziony. Místní doprava, do které můžeme zařadit půjčovnu kol, malé autobusy, kánoe, rafty či kočáry. Stravování a prodej potravin – samosběr brambor a ovoce, prodej zemědělských produktů ze dvora, výroba a prodej bioproduktů a biopotravin. Areály zdraví pro tělesně a duševně postižené, canisterapie a hipoterapie, rehabilitační programy, pořádání dětských táborů a škol v přírodě, pobyty pro důchodce (MOUDRÝ, učební texty).

Společnost volného času dává venkovskému prostoru nové šance a možnosti zisku. Poptávce po větším množství důmyslných aktivit pro volný čas a rekreaci se musí čelit pokud možno velkou připraveností nabídek (RIEGLER et al., 1997).

Agroturistika je součástí tak zvané venkovské turistiky, která využívá stoupajícího zájmu o trávení času v přírodě či přímo na zemědělských usedlostech. Může mimo jiné zahrnovat návštěvy významných kulturních či venkovských míst, tradičních tržnic či jarmarků, vyjížděky za poznáním zemědělských zvyklostí a další volnočasové a pohostinské aktivity, které mají v návštěvnicích vzbudit zájem o venkovskou krajinu (VÁCLAVÍK, 2008).

Zelené stezky pro venkov znamenají především příspěvek k ozdravení krajiny a šanci pro rozvoj šetrné venkovské turistiky. Mohou se stát cyklistickou výpadovkou do krajiny, nebo mnohoúčelovou stezkou pro rekreaci na kole, kolečkových bruslích nebo pro postižené na vozíčku. Mohou být vyjádřením veřejného zájmu a podnětem ke zvýšení bezpečnosti chodců a cyklistů, údržbě a výsadbě zeleně podél nich, poznání, komunikaci a setkávání lidí. Cesty mohou být nejen pro turisty, ale mnoha místním lidem mohou usnadnit přesun na vzdálenější nádraží nebo vedlejší obce (HÁJEK, 2000).

Mimoprodukční funkce sociální

Zahrnuje pokles zaměstnanosti, pracovní příležitosti pro obyvatele venkova, snížení migrace, jistý příjem pro obyvatele a možnost samozásobení. Poskytuje služby obyvatelstvu pro údržbu krajiny a cest, budov, odpadové hospodářství, místní dopravu, opravy a stavební činnosti. Sociální funkce je spjatá s náklady na bydlení, dostupnou občanskou vybaveností v okolí a životním styl samotných obyvatel venkova (MOUDRÝ, učební texty).

Podmínkou stabilizace obyvatelstva je zlepšení úrovně obytného prostředí sídel, s tím související náročnost jejich vnitřního urbanistického a architektonického řešení, rekonstrukce nejen památkových objektů, ale i celkového zlepšení stavu všech objektů, oživení vnitřních prostorů a řešení dopravy (KROUPOVÁ, SUCHÝ, 1992).

Vytváření nových pracovních příležitostí v ekologickém zemědělství je pozitivním indikátorem zdravého a životaschopného zemědělského modelu. Tím, že nabízí více pracovních příležitostí než jakýkoli jiný zemědělský systém a setkává se na trhu se silnou poptávkou ze strany spotřebitelů, je ekologické zemědělství nejefektivnějším známým modelem (DITTRICHOVÁ et al., 2008).

Malé a střední podnikání jsou významným prvkem stability ve venkovském prostoru. Odborníci považují MSP za páteř ekonomiky, hybnou sílu inovací a zaměstnanosti. Podnikatel má možnost využívat jednak tuzemské podpory, jednak podpory EU. Ve venkovských oblastech je významným zaměstnavatelem zemědělství, včetně zpracování zemědělské produkce, lesnictví a zpracování dřevní hmoty. U průmyslu a řemesel je to především místní stavebnictví, drobná živnostenská podnikání, výroba nábytku, oděvů apod. V oblasti služeb to jsou zejména služby ubytovací a pohostinství, maloobchod, rekreační, sportovní, kulturní a spolková činnost (SOUČKOVÁ et al., 2005).

2.2 Agrosystémy podle intenzity vstupů

V současné době rozdělujeme zemědělství do tří základních systémů a to podle objemu materiálových a energetických vstupů.

Konvenční zemědělství

Konvenční zemědělství je obecně rozšířený název pro systém hospodaření převládající v průmyslově vyspělých zemích. Je charakteristický vyšší intenzitou

hospodaření i použitím vyšších energetických a materiálových vstupů za účelem maximalizace produkce resp. momentálního ekonomického efektu (MOUDRÝ et al., 2007).

Ve všeobecnosti se tyto zemědělské systémy hodnotí jako neudržitelné, nadměrně využívající přírodní zdroje, negativně zatěžující přírodní a životní prostředí a ohrožující biodiverzitu. Na základě této charakteristiky je intenzivní konvenční zemědělství považováno za trvale neudržitelné (LACKO-BARTOŠOVÁ et al., 2005).

Konvenční zemědělství se snaží zajistit vysokou produkci prostřednictvím zvyšujících se vstupů materiálů a energií. Tyto vstupy přicházejí zvenčí do agrosystému a mívají často charakter neobnovitelných zdrojů. Závislost na těchto zdrojích znamená pro zemědělce a regiony větší zranitelnost (ŠARAPATKA et al., 2006).

Integrované zemědělství

Integrované zemědělství je přechodný systém mezi konvenčním a ekologickým zemědělstvím. Agrochemické vstupy používá na základě diagnostických metod výživného stavu rostlin a okamžité zásoby živin v půdě. Aplikaci pesticidů omezuje na případy překročení prahu škodlivosti jednotlivých škodlivých činitelů. Preferuje preventivní opatření (střídání plodin, výběr odrůd), biologické metody regulace a vyváženost všech pěstitelských faktorů (MOUDRÝ et al., 2007).

Zahrnuje koncept integrovaných systémů zemědělského hospodářství. Vychází z biologického řízení procesů a integrovaného omezování škůdců. Pod pojmem integrované zemědělství se všeobecně rozumí optimalizace nebo minimalizace chemických vstupů do systému, který je v zásadě konvenční. Integrované zemědělství by mělo být v první řadě zaměřeno na systém, který maximálně ovlivní prevenci problémů místo toho, aby se hledala elegantní technika k tomu, jak je následně odstraňovat (ELZAKKER, 1991).

Integrované zemědělství je jedna z teorií zemědělského hospodaření, která si klade za cíl trvalou udržitelnost tohoto systému. Je to předělová teorie mezi konvenčním hospodařením (hlavní cílem je zisk, resp. výnos) a organickým hospodařením (hlavním cílem je environmentalistická představa udržení stability agroekosystému

a zdravotní nezávadnosti potravin bez reziduí pomocí organických hnojiv, vyloučením hnojiv minerálních a pesticidů). Integrovaný systém se tak snaží najít vhodnou kombinaci v použití obou výše zmíněných typů hospodaření (především aplikaci hnojiv či pesticidů) a vyvážení ekonomického a ekologického hlediska. Největší vliv má agrotechnika a dále typ odrůdy a půdní úrodnost (ANONYMUS 1).

Integrovaná zemědělská produkce zahrnuje rostlinou i živočišnou výrobu za vyváženého dodržování ekologických a ekonomických požadavků (VÁCHAL, MOUDRÝ, 2002).

Ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství vychází ze zásad setrvalého rozvoje a holistického světového názoru. Je produkčním systémem, který současně usiluje o uchování a zlepšení přírodních zdrojů a kvalitu životního prostředí. Ze systémového pojetí vyplývá snaha o vyváženost ekonomických, ekologických i sociálních aspektů a vazeb na globální i lokální úrovni. Zemědělská činnost sama je chápána jako proces přiměřené exploatace ekosystému, respektující jeho stabilitu a setrvalost. Ekologické zemědělství je někdy nesprávně zaměňováno za extenzivní či low input, ačkoli s těmito systémy se pouze částečně překrývá (MOUDRÝ et al., 2007).

Ekologické zemědělství je zvláštní druh zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce a který, pokud dochází k chovu hospodářských zvířat, dbá jejich etologických a fyziologických potřeb v souladu s požadavky zvláštních právních předpisů (Konvalina et al., 2007).

Ekologické zemědělství vzniklo jako reakce na negativní změny, které prodělalo zemědělství zejména po druhé světové válce. Tehdy přinesla snaha o soběstačnost v produkci potravin značnou intenzifikaci s negativními vlivy na krajinu, na jednotlivé složky životního prostředí a v konečném důsledku i na kvalitu potravin. Ekologické zemědělství je produktivní a v konečné bilanci efektivní forma hospodaření, sice s nižšími vstupy, ale s poměrně vysokými výstupy ve formě kvalitních produktů (ŠARAPATKA et al., 2008).

Ekologické zemědělství vychází z filozofie maximální recyklace všech potřebných látek v zemědělském podniku, čemuž nejlépe odpovídá klasické hospodářství s rostlinou i živočišnou výrobou (KOMBEREC et al., 1993).

Ekologické zemědělství je šetrný způsob zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují a znečišťují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce a dbá na pohodu chovaných hospodářských zvířat (ŠARAPATKA et al., 2006).

2.3 Podpora multifunkčního zemědělství

Program Rozvoje venkova

Rozvoj venkova a venkovské krajiny je podporován i dotační politikou. Především environmentálním a ekologickým typem zemědělských dotací. Od roku 2004, kdy se ČR stala členem EU je to především společná zemědělská politika EU. V rámci zemí EU je zřetelná snaha o podporu trvale udržitelného zemědělství a vytváření stejných podmínek pro jeho aplikaci ve všech členských státech (LAPKA, CUDLÍNOVÁ, 2008).

Program je určen zejména pro zkvalitnění venkovského prostoru na bázi udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření na krajinu a životní prostředí (ŠARAPATKA et al., 2008).

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 - 2013 vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova. Byl zpracován v souladu s nařízením Rady (ES) č. 1698/2005 a prováděcími pravidly uvedené normy. Existence a realizace Programu rozvoje venkova ČR přispívá k dosažení cílů stanovených Národním strategickým plánem rozvoje venkova, tj. k rozvoji venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření. Program dále umožňuje vytvořit podmínky pro konkurenceschopnost České republiky v základních potravinářských komoditách. Bude podporovat rozšiřování a diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem rozvíjet podnikání, vytvářet nová pracovní místa, snížit míru nezaměstnanosti na venkově a posílit sounáležitost obyvatel na venkově (MZE, 2006).

OSA I

1. Opatření zaměřená na restrukturalizaci a rozvoj fyzického kapitálu a podporu inovací.
  - 1.1 Modernizace zemědělských podniků
    - 1.1.1 Modernizace zemědělských podniků
    - 1.1.2 Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií v zemědělství.
    - 1.1.3 Založení porostů rychle rostoucích dřevin pro energetické účely.
  - 1.2 Investice do lesů
    - 1.2.1 Lesnická technika
    - 1.2.2 Technické vybavení provozoven
    - 1.2.3 Lesnická infrastruktura
  - 1.3 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům
    - 1.3.1 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům
    - 1.3.2 Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií v potravinářství
  - 1.4 Pozemkové úpravy
2. Opatření přechodná pro Českou republiku a ostatní nové členské státy EU.
  - 2.1 Seskupení producentů
3. Opatření zaměřená na podporu vědomostí a zdokonalování lidského potenciálu.
  - 3.1 Další odborné vzdělávání a informační činnost
  - 3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců
  - 3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti
  - 3.4 Využívání poradenských služeb

OSA II

1. Opatření zaměřená na udržitelné využívání zemědělské půdy

1.1 Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech (LFA)

1.2 Platby v rámci NATURA 2000 a Rámcové směrnice pro vodní politiku 200/60/ES

1.2.1 Platby v rámci NATURA 2000 na zemědělské půdě

1.2.2 Rámcová směrnice pro vodní politiku 200/60/ES

1.3 Agroenvironmentální opatření

1.3.1 Agroenvironmentální opatření

1.3.1.1 Postupy šetrné k životnímu prostředí

1.3.1.2 Ekologické zemědělství

1.3.1.3 Integrovaná produkce

1.3.2 Agroenvironmentální opatření - Ošetřování travních porostů

1.3.3 Agroenvironmentální opatření – Péče o krajinu

1.3.3.1 Zatravňování orné půdy

1.3.3.2 Pěstování meziplodin

1.3.3.3 Biopásy

2. Opatření zaměřená na udržitelné využívání lesní půdy

2.1 Zalesňování zemědělské půdy

2.1.1 První zalesnění zemědělské půdy

2.2 Platby v rámci NATURY 2000 v lesích

2.2.1 Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu

2.3 Lesnicko - environmentální platby

2.3.1 Zlepšování druhové skladby lesních porostů

2.4 Obnova lesnického potenciálu po kalamitách a podpora společenských funkcí lesů

2.4.1 Obnova lesnického potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření

2.4.2 Neproduktivní investice v lesích

OSAIII

1. Opatření k diverzifikaci hospodářství venkova

1.1 Diverzifikace činností nezemědělské povahy

1.2 Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje

1.3 Podpora cestovního ruchu

2. Opatření ke zlepšení kvality života ve venkovských oblastech

2.1 Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby

2.1.1 Obnova a rozvoj vesnic

2.1.2 Občanské vybavení a služby

2.2 Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova

3. Opatření týkající se vzdělávání a informování hospodářských subjektů, působících v oblastech, na něž se vztahuje osa III.

3.1 Vzdělávání a informace

OSA IV leader

1. Implementace místní rozvojové strategie

1.1 Místní akční skupina

1.2 Realizace místní rozvojové strategie

2. Realizace projektů spolupráce

2.4 Ochrana přírody a krajiny

Je cílevědomá lidská činnost směřující k uchování přírodních zdrojů. Je to péče státu, ale i dalších fyzických a právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny, jejich společenstva, péče o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky. K základním cílům ochrany přírody patří udržení základních ekologických procesů a zachování druhové rozmanitosti (MÁCHAL, 2000).

Ochranou přírody a krajiny se rozumí dále vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny (z. č. 114/1992 Sb.).

Ochrana přírody a krajiny se od počátku 19. století soustředila především na lesní ekosystémy. První chráněná území v České republice byla Žofínský prales a Hojná voda (ŠARAPATKA et al., 2008).

Krajina

Krajina je dle Evropské úmluvy o krajině definována jako část území, tak, jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a lidských faktorů (STEJSKAL, 2006).

Pod pojmem „krajina si většina z nás představí krajinu, ve které hlavní roli hraje příroda – kopce, údolí, lesy, skupiny stromů, aleje, meze, louky, pole, potoky, řeky, rybníky nebo jezera. Je to krajina, která představuje harmonii, klid, odpočinek, uklidnění. Je to krajina, kterou zobrazovali v uměleckých dílech malíři, básníci, spisovatelé a hudebníci, kterou vidáme ve fotografických publikacích a obrázkových kalendářích. Charakter krajiny je dán přírodními podmínkami. Je to reliéf terénu, charakter sítě vodotečí a vodních ploch, rostlinstvo a živočišstvo, kde se skrývají hodnoty krajiny (HÁJEK, 2000).

Krajinu lze vymezit a definovat v prostoru a čase. Je systémem s vlastní strukturou, je utvářena působením přírodních faktorů a v poslední době stále výrazněji i činností člověka. K nejstarším tzv. krajinotvorným činnostem patří zemědělství, vodní hospodářství a stavitelství (ŠARAPATKA et al., 2008).

Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů s civilizačními prvky (z. č. 114/1992 Sb.).

Orgány ochrany přírody

Státní ochranu přírody vykonávají tzv. orgány ochrany přírody. Jsou to v jisté míře obce, ale především okresní úřady, správy chráněných krajinných oblastí a národních parků, Ministerstvo životního prostředí a Česká inspekce životního prostředí (MÁCHAL, 2000).

Orgány ochrany přírody jsou obecní úřady, pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, správy národních parků a chráněných krajinných oblastí, Česká inspekce životního prostředí, ministerstvo životního prostředí, újezdní úřady, Ministerstvo obrany. Orgány ochrany přírody vykonávají státní správu na úseku ochrany přírody a krajiny podle tohoto zákona (z. č. 114/1992 Sb.).

Český ústav ochrany přírody (ČÚOP), který byl sice zřízen Ministerstvem životního prostředí jako nejvyšším orgánem státní správy v ochraně přírody, ale zároveň byl odbornou organizací bez práva výkonu státní správy. Proto byl v roce 1995 zrušen, respektive rozdělen na odbornou organizaci „Agentura ochrany přírody a krajiny“ bez výkonu státní správy a na „Správu chráněných krajinných oblastí“ (KOSTKAN, 1996).

Zvláště chráněná území

Jsou přírodovědecky či esteticky významná nebo jedinečná území, vybrané krajinné celky a ekosystémy, které jsou pro své přírodní, ekologické a krajinné hodnoty prohlášeny podle zákona ČNR o ochraně přírody a krajiny č. 114/92 Sb. za zvláště chráněné (MÁCHAL, 2000).

Územní ochrana se vztahuje na vysoce hodnotná, přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná stanoviště či území, která jsou vyhlášována za zvláště chráněná. Ta se dělí na území velkoplošná – národní parky a chráněné krajinné oblasti a maloplošná – národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace a přírodní památky (STEJSKAL, 2006).

Ochrana přírody formou zvláště chráněných území se zvláštním režimem je nejenže nejstarším, ale rovněž nejúčinnějším způsobem k zachování všech složek biodiverzity (KOSTKAN, 1996).

Chráněná krajinná oblast

Jedná se o rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů s hojným zastoupením dřevin, památkami historického osídlení. (KOSTKAN, 1996).

Chráněné krajinné oblasti jsou zachovalé a typické krajinné celky, krajinářsky působivé a atraktivní, ve kterých existují v harmonickém souladu i výsledky dlouhodobé lidské činnosti – zástavba, hospodaření i ostatní artefakty kulturních vlivů. Rozhodujícím atributem pro jejich vyhlášení je hodnota krajinářsko-estetická (FRIEDEL et al., 1991).

Účelem vyhlášení chráněných krajinných oblastí ministerstvem životního prostředí je zachovat ráz krajiny a jejího kulturního a přírodního bohatství, odstraňovat příčiny devastace krajiny, zabránit jejímu dalšímu znehodnocování a usměrňovat co nejlepší využívání přírodních a kulturních hodnot krajiny (KOMBEREC et al., 1993).

CHKO představují důležitý prvek v systému chráněných oblastí a zaujímají 10,339 km², tedy 13% rozlohy České republiky. Jejich celkový počet je 24. Využívání veškeré půdy v těchto oblastech je regulováno (MÁCHAL, 2000).

V chráněné krajinné oblasti je zakázáno: zneškodňovat odpady mimo vyhrazená místa, tábořit a rozdělávat ohně mimo vyhrazená místa, vjíždět mimo komunikace, povolovat a uskutečňovat rozšiřování geograficky nepůvodních druhů, používat otrávených návnad, stavět nové sídelní útvary, dálnice a plavební kanály, pořádat automobilové a motocyklové soutěže, provádět chemický posyp, měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s podmínkami ochrany CHKO. Na území první zóny CHKO je zakázáno umisťovat a povolovat nové stavby, povolovat a měnit využití území, měnit současnou skladbu a plochy kultur, nevyplývá-li tak z plánu péče, hnojit pozemky, používat kejdu, silážní šťávu a ostatní tekuté odpady, těžit nerosty a humolity, intenzivní hospodaření a chov zvěře (KOSTKAN, 1996).

Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti (z. č. 114/1992 Sb.).

Zemědělsky obhospodařované ekosystémy ovlivňují v současné době především následující faktory:

1. Narušení struktury krajiny- zvětšení půdních bloků, likvidace krajinných prvků, rozorání a odvodnění pozemků niv a druhově pestrých luk a pastvin.
2. Krajina neposkytuje vhodné životní podmínky pro planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichy.
3. Ohrožení cenných stanovišť, vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů obhospodařované krajiny nevhodnými technologickými postupy zemědělského hospodaření.
4. Ohrožení zemědělsky využívané půdy erozí – téměř 42 % zemědělské půdy je zařazeno do ohrožených až nejohroženějších půd. Půda je na mnoha územích ohrožena i jinými typy degradace (utužení, acidifikace).
5. Ohrožení ekosystémů používáním prostředků na ochranu rostlin a minerálních hnojiv.
6. Ohrožení biodiverzity zemědělsky obhospodařovaných ekosystémů šířením invazních plevelů a nepůvodních druhů rostlin.
7. Ohrožení travních společenstev sukcesí – stavy hospodářských zvířat klesají, biomasy z travních porostů je nadbytek, ovcí a koz, které jsou zvláště vhodné pro pastevní ošetřování řady cenných stanovišť, je nedostatek.
8. Ohrožení travních porostů degradací způsobenou nadměrným hnojením.
9. Sečení všech luk v jednom termínu (konec května - začátek června) snižuje příležitosti k rozmnožování, potravní nabídku a možnosti úkrytu a snižuje tak rozmanitost druhů.
10. Ústup řady odrůd plodin a některých původních plemen hospodářských zvířat.
11. Vztah zemědělců k půdě – zemědělské podniky hospodaří z 90% na pronajaté půdě.

12. Generační vazby k půdě jsou zpřetrhané. Hospodařením uživatelů vzniká riziko jejich orientace na úkor konečného stavu pronajatých pozemků (ŠARAPATKA et al., 2008).

Limity omezující intenzitu hospodaření

Nitrátová směrnice je předpis Evropské unie vytvořený pro ochranu vod před znečištěním dusičnany ze zemědělství. Plnění nitrátové směrnice je povinné ve zranitelných oblastech, které jsou vymezeny v hranicích katastrálních území. Zranitelné oblasti jsou oblasti, kde se vyskytují vody znečištěné dusičnany ze zemědělských zdrojů (ANONYMUS 2).

Zásady správné zemědělské praxe, které jsou jedním z požadavků nitrátové směrnice, představují souhrn požadavků jak hospodařit, aby nedocházelo k nadměrnému znečišťování vod dusičnany (ANONYMUS 3).

Podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC) zajišťují zemědělské hospodaření ve shodě s ochranou životního prostředí. Podmínky GAEC obsahují 5 tematických okruhů - eroze půdy, organické složky půdy, struktura půdy, minimální úroveň péče, ochrana vody a hospodaření s ní (MZE, 2009).

Agroenvironmentální opatření má za úkol podpořit způsoby využití zemědělské půdy, které jsou v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí, krajiny a jejich vlastností. Dále podporuje zachování obhospodařovaných území vysoké přírodní hodnoty, přírodních zdrojů, biologické rozmanitosti a údržbu krajiny (ANONYMUS 4).

NATURA 2000. V jádrových územích národních parků (NP) a chráněných krajinných oblastí (CHKO) se nachází lidskou činností podmíněná druhově bohatá společenstva luk a pastvin. Z důvodu minimalizace zásahu do okolních přírodních ekosystémů není na těchto lokalitách umožněno hnojení (ANONYMUS 5).

Další omezení zemědělce v ZCHÚ s dopadem na jeho ekonomiku jsou – zákaz používání hnojiv, kejdy, silážních šťáv a ostatních tekutých odpadů na území I. zóny CHKO, zákaz hospodaření na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie na území I. a II. zóny CHKO, zákaz používání biocidů – území I. a II. zóny CHKO, zákaz měnit stávající vodní režim pozemků na území I. a II. zóny

CHKO, zákaz změny současné skladby a plochy kultur, nevyplývá-li změna z plánů péče na území I. zóny CHKO (ŠARAPATKA et al., 2008).

Plán péče chráněných území

Plán péče o chráněná území je základním materiálem pro řízení a údržbu chráněného území. Vytváří dynamický dokument, který napomáhá zachovat a zlepšit stav chráněného území a zabezpečit jej před vnějšími vlivy. Zpracovávají se zpravidla na deset let (KOSTKAN, 1996).

Jedná se o koncepční nástroje, obsahující pokyny pro regulaci přirozeného vývoje přírodních poměrů a lidských aktivit ve zvláště chráněných územích, zejména pro provádění praktických zásahů v přírodě. Smyslem a cílem je regulovat soustavné lidské činnosti v území, zejména vlastníků a nájemců pozemků a vytvořit ucelenou soustavu vědecky řízené péče o příslušné zvláště chráněné území (STEJSKAL, 2006).

Plán péče o zvláště chráněné území a jeho ochranné pásmo je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území a na zabezpečení zvláště chráněného území před nepříznivými vlivy okolí v jeho ochranném pásmu. Plán péče slouží jako podklad pro jiné druhy plánovacích dokumentů a pro rozhodování orgánů ochrany přírody. Pro fyzické ani právnické osoby není závazný (z. č. 114/1992 Sb.).

Natura 2000

Natura 2000 je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie. Vytvoření soustavy Natura 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy EU na ochranu přírody:

- směrnice Rady 2009/147/EC, o ochraně volně žijících ptáků, (nahrazuje směrnicí Rady 79/409/EHS)
- směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast (ANONYMUS 6).

Natura 2000 je soustava chráněných území Evropské unie zabezpečující ochranu všem ohroženým společenstvům a druhům na základě vědeckých kritérií. Jde vlastně o první snahu o vytvoření uceleného mezinárodního systému ochrany přírody (MÁCHAL, 2000).

Natura 2000 je soustava chráněných území Evropských společenství. Představuje nejpropracovanější (navíc nadnárodní) systém druhové a územní ochrany stanovišť na světě (HÁJEK, 2000).

Územní systém ekologické stability (ÚSES)

Cílem ochranné práce v krajině je zachovat nebo obnovit harmonickou krajinu s vysokou ekologickou stabilitou, tj. schopností ekologických systémů uchovávat a reprodukovat své podstatné charakteristiky pomocí autoregulačních procesů. Pro její zabezpečení v krajině slouží popsání a vytvoření Územního systému ekologické stability – ÚSES, jehož cílem je uchování a podpora rozvoje přirozeného genofondu krajiny, zajištění příznivého působení na okolní, ekologicky méně stabilní části krajiny a jejich prostorové oddělení, podpora možnosti polyfunkčního využívání krajiny, uchovávání významných krajinných fenoménů (KOSTKAN, 1996).

Jedná se o vzájemně propojený soubor ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Je tvořen biocentry a biokoridory, popř. dalšími skladebnými částmi jako jsou ochranná pásma. Funkcí systému ekologické stability krajiny a současně i cílem jeho vymezení je zajistit uchování přírody a krajiny, vytvořit základ pro opatření k příznivému působení i na jejich méně stabilní části a vytvořit tak předpoklady pro racionální využívání přírodních zdrojů (STEJSKAL, 2006).

Představuje aktivní a dynamický přístup, jehož ústřední myšlenkou je vytvoření vzájemně propojené sítě ekosystémů (biocenter), které udržují přirozenou rovnováhu na místní, regionální a nadregionální úrovni. Tato biocentra je dále nutno propojit fungujícími biokoridory, které někde jsou, ale většinou chybějí. Tento princip se uplatňuje především v územním plánování. Při vytváření územních plánů všech

úrovní musí být zachována územní rezerva pro postupné dobudování územních systémů ekologické stability (MÁCHAL, 2000).

Územní systém ekologické stability krajiny je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Rozlišuje se místní, regionální a nadregionální systém ekologické stability (z. č. 114/1992 Sb.).

2.5 CHKO Blanský les

Charakteristika chráněné krajinné oblasti Blanský les

Chráněná krajinná oblast Blanský les byla zřízena vyhláškou Ministerstva kultury ČSR č.197/1989 Sb. ze dne 8. prosince 1989 na ploše 212,35 km². Z celkové rozlohy zaujímá lesní půdní fond 32,5 %, zemědělský půdní fond 56,6 %, vodní plochy 2,5 %, zastavěná území 1,2 % a ostatní plochy 7,3 %. Blanský les je značně zalesněná vrchovina až hornatina, která má tvar podkovy otevřené k jihovýchodu. Osu tvoří Křemežský potok, protékající Křemžskou kotlinou a vlévající se pod zříceninou hradu Dívčí Kámen do Vltavy, která zároveň tvoří jihovýchodní hranici oblasti. Nejnižším bodem v CHKO je Vltava u Cábý (420 m n. m.), nejvyšším vrchol Kletě (1083,2 m n. m.). Většina území CHKO patří do okresu Český Krumlov, menší část na severu a západě do okresů České Budějovice a Prachatice. Území chráněné krajinné oblasti je dobře zachovalý krajinný celek v širším podhůří Šumavy s harmonicky vyváženým přírodním prostředím, které není příliš narušeno negativními vlivy lidské činnosti.(SPRÁVA CHKO, 2007).

Klimaticky náleží Blanský les převážně k mírně teplé oblasti, pouze malá část k chladné oblasti. Území oblasti je z 55% pokryto lesními porosty, z nichž nejvýznamnější jsou smíšené horské a podhorské lesy s převahou buku. Rostlinná a lesní společenstva jsou také provázána charakteristickou zvířenou, v níž pozoruhodné jsou především skupiny hmyzu a měkkýšů, vázaných na vápencové a hadcové lokality. Ze savců je pozoruhodný vysoký výskyt rejška horského. Z ptáků se v oblasti vyskytuje sýc rousný, kulíšek nejmenší, datlík tříprstý aj.

Nejvýznamnější části přírody a krajiny Blanského lesa byly zahrnuty do státních přírodních rezervací. K nejcennějším patří SPR Vyšenské kopce, kde výhřevný podklad a chráněná poloha podmínily vznik lesostepních společenstev. K velice významným památkám patří cisterciácký klášter Zlatá Koruna, zřícenina hradu Dívčí

Kámen, CHKO je též bohatá na objekty lidové architektury, které provázejí zdejší původní rázovitou skladbu sídlišť (SPRÁVA CHKO, 2007).

Průmysl zasáhl do oblasti zatím jen malou měrou, orientuje se především na zpracování lesních a zemědělských produktů. Určitým problémem pro zdejší přírodu a krajinu je těžba kameniva (FRIEDEL et al., 1991).

Posláním oblasti je ochrana a postupná obnova hodnot krajiny, jejího vzhledu a jejich typických znaků a vytvoření a rozvíjení ekologicky optimálního systému všestranného využívání krajiny a jejich přírodních zdrojů. K typickým znakům oblasti náleží zejména její povrchové utváření včetně vodních ploch a toků, její vegetační kryt a volně žijící živočišstvo, rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu a ve vztahu k ní také rozmístění a urbanistická skladba sídlišť a místní zástavba lidového rázu (z. č. 197/1989Sb.).

Zemědělství v CHKO Blanský les

Oblast CHKO Blanský les je pro zemědělství ideální pouze v Křemežské kotlině. Jedná se o území velikosti přibližně 100 km² severně od Českého Krumlova. Krajina v této oblasti již vykazuje prvky podhorské oblasti Šumavy – vyšší nadmořskou výšku, nižší teploty a nižší srážkové úhrny způsobené srážkovým stínem nedaleké Šumavy. Z důvodu nižší výnosové schopnosti půdy se tato oblast v minulosti obhospodařovala spíše extenzivně. Projevem této extenzivnosti byla hlavně pastva a sečení travních porostů. Od 50. do 80. let minulého století zde docházelo ke scelování pozemků a intenzifikaci půdy, čímž se sice zlepšila úrodnost půdy, ale zhoršily se vlastnosti půdy, jako např. náchylnost k erozi, větší skeletovitost, nižší vrstva úrodné zeminy na povrchu atd. K typickým postupům hospodaření v lokalitě CHKO Blanský les se začínají vracet i některé významné zemědělské subjekty. Jedná se např. o zemědělské družstvo Brloh, farmu Chvalšiny atd. Také soukromí zemědělci využívají možnosti získávání financí z různých dotačních titulů za podmínek omezení intenzity obhospodařování půdy.

Mezi nejvýznamnější subjekty hospodařící na území CHKO Blanský les patří např. Zemědělské družstvo Podklet'an, Zemědělské družstvo Brloh, Farma Chvalšiny, Ekologická farma Ing. Kamíra v Borové u Chvalšin, Zemědělské družstvo Skalka a někteří soukromí zemědělci (SPRÁVA CHKO, 2007).

Skladba výrobních oblastí na území CHKO Blanský les je obilnářská s výrobní podoblastí 2 a 3, bramborářská s podoblastí 2 a píceňářská s podoblastí 1. Obilnářská výrobní oblast je nejvíce v jižní a střední části Křemežské kotliny, bramborářská oblast se nachází na lokalitách Chvalšinska a Křenovska a píceňářská oblast se nachází převážně na lokalitách Kvítokoska a Brložska. Podle ČÚZK má největší zastoupení v CHKO podle výměry oblast píceňářská 3308 ha (47 % ZPF v CHKO), obilnářská 3237 ha (46 % TPF, 22 % podoblast 2 a 24 % podoblast 3) a bramborářská 493 ha (7 % ZPF).

Před rokem 1989, kdy veškerou půdu v CHKO Blanský les vlastnila velká jednotná zemědělská družstva, bylo prováděno z důvodu zvýšení výnosů zemědělských komodit scelování pozemků, úprava vodního režimu půdy, silné používání chemických prostředků na ochranu rostlin a k jejich hnojení a komplexní meliorace zemědělské krajiny. Tím vznikaly problémy s erozí půdy, vláhovými poměry v půdě, vymíráním některých druhů rostlin a živočichů a celkovým zatěžováním půdy a povrchových a podzemních vodních zdrojů chemickými látkami. Od roku 1989 se tento proces zpomalil, až zastavil. Začaly se vracet pozemky původním majitelům, docházelo k částečnému dělení pozemků, z důvodu vysokých nákladů na chemické přípravky se snížilo zatížení půd a vodních zdrojů a celkově se snížily vstupy do zemědělské krajiny. Velká zemědělská družstva Křemže, Jankov, Brloh, Lhenice, Dolní Třebonín a další a státní statky Kájov, Netolice, Vlachovo Březí hospodařily před rokem 1989 na výměrách několika tisících hektarů. Po tomto roce se některé subjekty zachovaly do dnešní doby, ale již s menší výměrou zemědělské půdy. Jedná se například o zemědělské družstvo Podklet'an v Křemži a zemědělské družstvo Brloh. Jiné subjekty se přeměnily na kapitálové společnosti, anebo se rozpadly a vznikli z nich především soukromí zemědělci, hospodařící nyní na 33 % celkové výměry zemědělského půdního fondu v CHKO Blanský les.

Po roce 1989 dochází ke snížení intenzity hospodaření a tím i ke změnám využívání a velikosti pozemků. Orná půda, která je méně kvalitní, je zatravněna a převedena na trvalý travní porost a začíná se opět do krajiny vracet pastva hospodářských zvířat a některé krajinnotvorné prvky. Zemědělství v současné době prochází extenzifikací. Je to zapříčiněno především nastavením dotační politiky Evropské unie a České republiky. Jedná se převážně o dotace ve formě

agroenvironmentálních programů a dotací LFA (méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními). Hledí se zde na snížení hospodářského zatížení zemědělské krajiny, snížení eroze na zemědělské půdě a zlepšení vláhových vlastností půdy. V současné době je většina zemědělsky hospodařících subjektů právě do těchto programů zařazena. Nejvíce je rozšířen dotační titul hospodaření na travních porostech. Zde je snaha o snížení intenzity hnojení a zvýšení biodiverzity luk a pastvin. Možnost náročnějších, ale lépe finančně ohodnocených dotačních titulů na zvláště chráněných území je v CHKO Blanský les ve velké míře využívána. Tím dochází k ještě nižšímu hospodářskému zatížení krajiny. Dále je z dotačních titulů hojně využíváno zemědělství ekologické a dále pěstování mezipločin na orné půdě.

Tradiční formy hospodaření

Tradiční formy hospodaření na území CHKO Blanský les bylo extenzivní zemědělství. Jedná se o území, které má již charakter podhorské oblasti Šumavy. Ideální pro intenzivní hospodaření byla pouze již zmiňovaná Křemežská kotlina, kde probíhalo zemědělství na pozemcích, které byly rozděleny drobnými krajinnými prvky (meze, cesty, solitéry atd.) a zemědělská krajina byla celkově více členěná a pestrá.

Z důvodu vyšší nadmořské výšky je území CHKO Blanský les, kromě právě Křemežské kotliny, zařazeno převážně do oblasti pícniářské a bramborářské. Z tohoto důvodu zde vždy převažovaly travní porosty využívané na kosení nebo pastvu.

Zemědělství a OPK

Pozitivní a negativní vlivy na krajinu z hlediska zemědělství jsou velice významné. K pozitivním činitelům patří například samotné obdělávání pozemků, které vede k tomu, že nedochází k zarůstání a náletu dřevin a je možnost, aby se prosadily i méně konkurenčně zdatné druhy rostlin. Opačným vlivem hospodaření, tedy negativním na krajinu a ochranu přírody je špatné a k přírodě nešetrné obdělávání. To má za následek například ničení cenných biotopů a populací vzácných druhů. Na orné půdě potom ještě navíc zvýšenou erozi, přehnojování a zanechávání reziduí látek používaných k ochraně rostlin (herbicid).

I další vliv je oboustranný. Vliv na krajínovtvorbu má převážně velikost obdělávaných honů, takzvaných půdních bloků. Dělení velkých půdních bloků na menší a zavádění krajinných prvků rozdělujících tyto bloky je z hlediska ochrany přírody velice pozitivní vliv nejenom na pestrost krajiny, ale i možnost zvýšení biodiverzity. Naopak scelování bloků do jednoho a uniformní hospodaření v krajině, které je s tím spojené, je pro ochranu přírody naprosto nepřijatelné. Tato politika hospodaření je dnes bohužel Ministerstvem zemědělství ČR a komisemi Evropské unie nadále propagována, čehož je důkaz scelování půdních bloků trvalých travních porostů a stejné hospodaření na velkých lánech.

Dalším negativním zásahem při obhospodařování zemědělské půdy je nevhodná přeměna kultury na pozemku a změna využívání pozemků. Jedná se například o změnu z trvalých travních porostů na ornou půdu, zalesnění některých pozemků atd. Je zde nebezpečí ohrožení vzácných biotopů i druhů chráněných rostlin a živočichů.

Jedním z největších problémů v současném zemědělském hospodaření je používání chemických látek k ochraně pěstovaných plodin a k jejich hnojení. Do půdy se dostávají cizorodé látky, které likvidují populace živočichů a rostlin a rezidua, která zůstávají v půdě a v produktech ovlivňují zdraví zvířat i lidí.

Erozní ohrožení pozemků v CHKO je aktuální převážně na pozemcích s ornou půdou. Tato situace je zřejmá převážně v Křemežské kotlině, kde je nadále ve velké míře využívána zemědělská půda k intenzivnímu obhospodařování. Zde jsou pozemky stále scelené do velkých půdních bloků a při jejich velké výměře a svažitosti dochází ve zvýšené míře k vodní a větrné erozi. Krajina CHKO Blanský les je podhůřím Šumavy a velká část území spadá do méně příznivých oblastí horského typu z pohledu zemědělské dotační politiky, je zde tedy větší pravděpodobnost erozní činnosti (SPRÁVA CHKO, 2007).

Plán péče CHKO Blanský les

A. Ochrana přírody

Zonace CHKO

Jednotlivé zóny odstupňované ochrany přírody představují míru usměrňování lidské činnosti, respektive jejích dopadů na přírodní kvalitu daného území. Nejpřísnější režim ochrany má první zóna. Ta představuje soubor zachovalých částí krajiny reprezentovaných převážně přírodními či přírodě blízkými ekosystémy. CHKO Blanský les je členěna pouze do 3 zón.

I. zóna	maloplošná zvláště chráněná území, jejich ochranná pásma a další významné lokality	244 ha	1,2 % území CHKO
II. zóna	zejména rozsáhlé komplexy bučin a výchozy vápenců	5 074 ha	23,9 % území
III. zóna	většina zemědělsky obhospodařovaných ploch, lidská sídla, komunikace, těžba nerostných surovin	15 917 ha	74,9 % území

Problematika

Platnou zonaci rozdělení do tří zón je nutno aktualizovat s ohledem na vývoj území a ochranu lokalit soustavy Natura 2000. Platná zonace neodpovídá ani rozčlenění MZCHÚ.

Navrhovaná opatření

Aktualizovat stávající zonaci, vymezit IV. zónu CHKO a zařadit do ní průmyslovou zónu v Domoradicích.

Vybraná zvláště chráněná území

Na území CHKO Blanský les je vyhlášeno celkem 19 zvláště chráněných území, z toho 1 v kategorii národní přírodní rezervace, 10 v kategorii přírodní rezervace na ploše 179,45 ha a 8 v kategorii přírodní památka na ploše 28,77 ha.

Plocha všech maloplošných zvláště chráněných území v CHKO je 263,25 ha, tj. 1,24 % plochy CHKO. Mezi nejvýznamnější MZCHÚ patří NPR Vyšenské kopce, NPR Bořinka, PR Dívčí kámen, PR Dobročkovské hadce, PR Holubovské hadce, PR Chrášňanský vrch, PR Jaronínská bučina, PR Klet', PR Malá skála, PR Ptačí stěna, PR Vysoká Běta, PR Hejdovský potok, PP Horní luka, PP Kalamandra, PP Meandry Chvalšinského potoka, PP Mokřad Borského rybníka, PP Na stráži, PP Provázková louka, PP Šimečkova stráž.

Navrhovaná opatření

Zachovat a zlepšit přírodní prostředí MZCHÚ, navrhnout a vyhlásit nové, změnit hranice a rozšířit tyto oblasti o cca 15 ha, vyřešit zanesení oblastí do katastru nemovitostí.

Lokality soustavy Natura 2000

Problematika

Celé území CHKO bylo nařízením vlády č. 132/05 Sb. zařazeno do národního seznamu evropsky významná lokality (EVL) Blanský les. Území celé EVL je vyhlášeno k ochraně populace rysa. Z hlediska ochrany biotopů nejceněnějších částí EVL Blanský les – tzv. dílčí EVL (oblast Klet', Vyšenské kopce – Lázeňský vrch a Vltava - Dívčí kámen) jsou v navrhované zónaci řazeny do I. zóny ochrany.

Navrhovaná opatření

Monitorovat skalní vegetaci v údolí Vltavy a provádět managementová opatření, udržovat xerothermní trávníky pastvou ovcí a koz a odstraňováním dřevin, pravidelnou sečí udržovat mezofilní a vlhké louky, nepřipustit zvyšování podílu stanovištně nepůvodních druhů, udržovat lokalitu hořečku českého, monitorovat vodní vegetaci v řece Vltavě, monitorovat a podporovat populace druhů – mihule potoční, netopýr velký, přástevník kostivalový, rys ostrovid, vranka obecná, vrkoč útlý.

Památné stromy

Problematika

Na území CHKO Blanský les je vyhlášeno celkem 160 památných stromů. Převážně se jedná o lípy (srdcovitou i velkolistou) a duby letní, ostatní druhy se vyskytují výjimečně. Většina vyhlášených stromů se nachází v aleji Borovské a Novoveské, ostatní stromy jsou jednotlivě. Nejvyšší jedinci mají obvod kmene (v 1,3 nad zemí) přes 7 m a dosahují výšky ke 30 m, většina stromů má obvod kolem 3 – 4 m a výšky kolem 20 m. Jedná se například o Holubovský dub, Adolfovský dub, Třísovská lípa nebo Duby u Chlumu.

Kromě stromů již vyhlášených památných stromů se na území CHKO vyskytují další jedinci nadstandardních dimenzí, zvláštní svým tvarem a estetickým působením či jiným způsobem zajímaví. Jejich počet není velký, Správa CHKO Blanský les má v evidenci údaje o cca 10 významných stromech. Stav těchto stromů je pravidelně sledován a v případě jejich ohrožení by mohlo dojít k jejich vyhlášení za památné.

Navrhovaná opatření

Udržení dobrého zdravotního stavu a estetické hodnoty památných stromů, zachování významných stromů, v případě ohrožení vyhlásit další památné stromy a zajistit péči o ně, stav stromů monitorovat, spolupracovat s vlastníky lesa na evidenci významných stromů.

Druhy rostlin a živočichů významné pro OPK

Problematika společenstev

VCHKO Blanský les mírně převažují lesy (55%), z většiny však jde o přírodě vzdálenou kulturu. Nejrozšířenějším lesním společenstvem jsou vyjma smrkových monokultur acidofilní i květnaté bučiny, z nelesních ovsíkové louky. Příznivý vliv na vysokou biodiverzitu mají pestré geologické podloží, různorodé orografické podmínky, působení vrcholového a údolního fenoménu, a také inverze vegetační stupňovitosti. Na kaňon Vltavy a Českokrumlovské vápence je vázána mozaikovitě roztroušená xerothermní vegetace, v jižních Čechách neobvyklá.

Navrhovaná opatření

Při obnově lesů nezvyšovat zastoupení stanovištně nepůvodních druhů, v MZCHÚ tyto nepůvodní druhy nevysazovat a jejich samovolné zmlazení odstraňovat a požadovat snížení stavu zvěře umožňující samovolné zmlazení, pravidelnou sečí pečovat o společenstva mokřých luk.

Problematika rostlin

Blanský les je poměrně floristicky bohaté území, nově zde bylo potvrzeno 50 druhů cévnatých rostlin z Červeného seznamu ČR. Tyto druhy jsou vázány na horniny vápence a hadce, vlhké louky a mokřady. Ochrana těchto druhů spočívá v zachování a údržbě jejich stanoviště.

Navrhovaná opatření

Sledovat a uchovat populace těchto významných druhů rostlin, zajistit pravidelný výřez dřevin v dotčených lokalitách, informovat vlastníky a nájemce o výskytu zvláště chráněných druhů a opatřeních na jejich ochranu.

Problematika Živočichů

Díky charakteru CHKO Blanský les zůstaly v území zachovány cenné populace vzácných a různou měrou ohrožených druhů živočichů, především na vápencovém bezlesí a v zachovalejších, věkově a prostorově strukturovaných lesích.

V dobrém stavu jsou populace druhů vázaných na lesní prostředí jehličnatých lesů. Na druhou stranu jsou v území vzácnější druhy vázané na původní přirozené bučiny s vysokým podílem přestárlých doupných stromů a druhy kvalitních oligotrofních luk. Udržení stabilních populací především stepních a lučních druhů se neobejde bez trvalé péče a cílených zásahů. Největší ohrožení fauny lze spatřovat v možném zániku lokalit.

Navrhovaná opatření

Mapovat denní motýli a chránit biotopy jejich výskytu, monitorovat populace rysa a raka, vyhledávat zimní a letní úkryty netopýrů a zajistit jejich ochranu, chránit, udržovat a zakládat rozptýlenou zeleň, podpořit budování drobných nádrží pro

obojživelníky na lesních lokalitách, zabezpečovat jarní tah obojživelníků při přechodu komunikace v Holubově.

Problematika invazních druhů

Invazními druhy rozumíme geograficky nepůvodní taxony, které se v území nekontrolovaně šíří. Mají často sklony vytvářet monodominantní porosty a negativně tak ovlivňují původní vegetaci. Nejohroženější jsou nivní společenstva, která mohou být invazí zcela zničena.

Navrhovaná opatření

Potlačovat výskyt bolševníku velkolepého, křídlatek, netýkavky žláznaté a dalších nepůvodních druhů, monitorovat výskyt dalších invazních druhů rostlin a živočichů, podporovat výzkum problematických druhů, provádět osvětu veřejnosti se zaměřením na tuto problematiku.

Neživá příroda

Problematika

Blanský les se vyznačuje pestrým horninovým podložím, proslulá jsou mineralogická naleziště. Většina těchto lokalit se nachází v MZCHÚ, zbylé oblasti je nutné zhodnotit a vyhlásit za přírodní památky. Velkým problémem je neřízená jámová těžba vltavínů, která silně narušuje morfologii krajiny a způsobuje škody na lesních porostech.

Navrhovaná opatření

Zvážit možnosti ochrany lokalit výskytu vltavínů, zabránit nevhodným rekultivacím a zavážení starých lomů, udržovat profily u Holubova, sledovat stav geologicky významných lokalit.

Územní systém ekologické stability

V území CHKO Blanský les byla navržena dvě nadregionální biocentra: Klet' – Bulový a Dívčí Kámen. Osy nadregionálních biokoridorů prochází při okrajích Blanského lesa (NRBK Klet' – Bulový - Dívčí kámen a Vltavská niva - Dívčí kámen).

Regionální biocentra byla vymezena na území: Vysoká Běta a Skalka. Vysoká Běta představuje nejzachovalejší komplex květnatých bučin na území Blanského lesa. Regionální biokoridor představuje Bulový - Buglata a Skalka - Dívčí kámen. Ostatní prvky lokálního ÚSES jsou rozptýleny v krajině a jsou výsledkem terénního průzkumu.

Územní systém ekologické stability na území CHKO Blanský les je již zcela zmapovaný. Jeho jednotlivé složky jsou součástí územních plánů katastrálních území nacházejících se na území CHKO a v územním plánu velkého celku. Kromě území obcí Ktiš, Lhenice a Přísečná jsou všechny lokální ÚSES na území Blanského lesa součástí schválených územních plánů obcí. V ÚP velkého územního celku je řešen ÚSES komplexně a z něho vycházejí lokální části. Systém ÚSES je v CHKO Blanský les pouze částečně funkční a splnění jeho funkčních prvků bude prosazováno v rámci komplexních pozemkových úprav jednotlivých katastrálních území.

Krajinný ráz a výstavba

V Křemežské kotlině tvoří krajinu mozaika lesů, luk, polí a menších sídel většinou s poměrně dochovanou původní urbanistickou dispozicí a často s lidovou architekturou, která v některých sídlech vytváří významné celky (Holašovice – památka UNESCO). Střídání zalesněných hřbetů a obhospodařovaných svahů s nevelkými sídly vytváří ráz harmonické mozaikovitě uspořádané kulturní krajiny. Na území CHKO Blanský les je typická jak sevřená zástavba obcí a městeček, tak rozptýlená zástavba usedlostí. (MATOUŠEK et al., 2007).

Kulturní charakteristiku krajiny utváří struktura venkovského osídlení, zemědělského a lesnického využívání krajiny. Převážná část dnešních sídel vznikla za kolonizace ve 13. a 14. století, podle archeologických nálezů byla však krajina obhospodařována již dříve – nálezy z doby bronzové, železné, raně slovanské.

Jádro osídlení – centrální, severní a východní části Blanského lesa - tvoří zástavba vesnického typu, převážně sídla do 200 obyvatel, např. Holašovice, Chmelná, Slavče. Tyto vesnice si do značné míry zachovaly svůj tradiční charakter zástavby – jsou to pravidelně založená návesní sídla nebo návesní ulicovky, vyznačují se kompaktní strukturou s orientací do centrálního návesního prostoru s typickými

horizontálními, přízemními, zděnými zemědělskými usedlostmi. Zasahuje sem i jihočeské baroko.

V západní a jižní části Blanského lesa, osídlené od 17. století, později s naprostou převahou německého obyvatelstva, leží sídla s roztroušenou zástavbou, např. České Chalupy, Rychtářov, Janské Údolí. Typický je sudetský patrový kamenný dům s valbovou střechou.

Osamocené zemědělské usedlosti, které dotvářejí typický ráz krajiny, pocházejí převážně z přelomu 19. století. Jejich hustota byla dána velikostí obhospodařovaných pozemků.

S nástupem Schwarzenberků na počátku 18. století lze hovořit o plánovitém lesním hospodářství, které přineslo na jedné straně zlepšení zdravotního stavu lesů, na druhé straně zavádění smrkových a borových monokultur. Vznikaly zemědělské dvory, mlýny, hamry, huť v Holubově v souvislosti s těžbou železné rudy severozápadně od Křemže. Tyto činnosti měly zpravidla malý rozsah.

Po druhé světové válce došlo v západní části Křemežské kotliny k vysídlení německého obyvatelstva, které bylo v 70. letech nahrazeno chalupáři. Mnoho dosud využívaných pozemků zarostlo lesem. V centrální části se negativně projevila intenzifikace zemědělství scelováním pozemků, regulací vodních toků a výstavbou velkokapacitních zemědělských areálů. Tyto změny naštěstí nebyly takového rozsahu, aby se staly určujícími pro charakter krajiny. Bývalé střediskové obce, např. Křemže nebo Brloh jsou do jisté míry poznamenány komplexní bytovou výstavbou a jejich původní urbanistická struktura je silně pozměněná. Přesto zde převažuje charakteristické měřítko zástavby a jejich projev v krajině se dá hodnotit jako neutrální. Estetickou závadou jsou zemědělské velkoareály.

Menší sídla si víceméně udržela svůj harmonicky působící charakter, jen ojediněle rušený výstavbou nevhodných rodinných domků.

Problematika

Ve vztahu ke krajinnému rázu může vzniknout problém s novou výstavbou (rozšiřování sídel výstavbou satelitních sídlišť rodinných domů) a rekonstrukce stávajících objektů. Chatové osady místy vytvářejí souvislou zástavbu. Vliv může mít i způsob lesního a zemědělského hospodaření. V minulosti nevhodně umístěné

zemědělské stavby jsou vedle lomů nejvýznamnějším negativním zásahem do krajinného rázu oblasti.

Navrhovaná opatření

Posuzovat stavební záměry podle Regulativů pro výstavbu a přestavbu na území CHKO a Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Blanský les, zamezit narušování tradičního rázu obcí výstavbou satelitních sídlišť, pro občanskou vybavenost a k podnikání využívat brownfields, zabránit pronikání zástavby do volné krajiny, chaty v I. zóně CHKO nechat na dožití, udržet vzhled stávajících staveb, přestavbami nevhodných objektů zlepšit jejich vliv na krajinný ráz, poskytovat poradenství v oblasti tradiční výstavby a vydat informační brožuru o tradiční výstavbě, spolupracovat se zadavatelem a zpracovatelem ÚPD, u památkových rezervací a objektů spolupracovat s Národním památkovým ústavem.

Monitoring a výzkum

Problematika

V CHKO Blanský les byla největší pozornost věnována cévnatým rostlinám, rybám a ptákům. Staršího data jsou údaje o měkkýších, v posledních letech jsou zpracovávány motýli, některé čeledi brouků a bezcévné rostliny.

Navrhovaná opatření

Provést inventarizaci savců, obojživelníků a plazů na území CHKO, provést mykologický průzkum a doplnit botanické průzkumy, tam, kde nebyly dosud zhotoveny, zaměřit ornitologický výzkum na sovy dravce a dutinové druhy ptáků, zpracovat faunu bezobratlých, monitorovat vliv managementových opatření na cílové druhy, zpracovat projekt návrhu revitalizačních opatření Křeměžské kotliny.

OPK v oblasti terénní služby

Problematika

Terénní služba má velký význam v prevenci poškozování přírody. Výrazný vliv na usměrnění návštěvníků má terénní informační systém, jehož cílem je umožnit návštěvníkům poznat přírodně cenná a zajímavá místa, aniž by docházelo k jejich poškozování. V Blanském lese vykonávají aktivně terénní služby pouze 2 – 3 strážci.

Navrhovaná opatření

Získat dobrovolné strážce přírody a jejich dlouhodobou službu zajistit alespoň po dobu letní sezóny v lokalitách Klet', Dívčí kámen a Vyšenské kopce, spolupracovat se zájmovými organizacemi.

B. Lidské činnosti ovlivňující stav přírody a krajiny

Lesy a lesní hospodářství

Lesní plochy zaujímají v chráněné krajinné oblasti zhruba 75% rozlohy a nejvýznamnější podíl je státním majetkem, který spravují Lesy ČR s. p.. Původní rostlinný pokryv tvořily především bučiny, které byly v průběhu kolonizace částečně vytěženy a v uplynulých dvou staletích nahrazeny kulturami smrku a borovice. Zastoupení dřevin v druhové skladbě lesů není rovnoměrné. Smrk je nejzastoupenější dřevinou (MATOUŠEK et al., 2007).

Lesní hospodářství je jednou z činností, které mají na stav území rozhodující vliv. Většina lesů CHKO je zařazena ve III. zóně Lesy jsou v rámci CHKO rozmístěny nerovnoměrně. Stav lesů je výrazně ovlivněn jejich historickým vývojem. Odlišné způsoby hospodaření v minulosti se na charakteru lesů projevují například zachováním nebo naopak absencí souvislejších bukových porostů vzniklých z přirozené obnovy. Výrazné ovlivnění lesů vedoucí k úplné přeměně druhové skladby se nejvíce projevuje v oblasti hřbetu Kluka. Využívání přirozené obnovy buku je prováděno na státním majetku dlouhodobě, v posledních letech je patrná snaha o další posun k přírodě a bližším způsobům obnovy lesa. Pomalu vzrůstá i význam druhů dřevin, které dosud nepatřily k hospodářsky významnějším. Nastoupený trend je třeba udržet a na cenných lokalitách ještě zvýraznit. V roce 2006 byla pro území o velikosti 38,3 ha v západní části PR Klet' podepsána mezi AOPK ČR a Lesy ČR dohoda o ponechání lesa v této lokalitě bezzásahovému režimu a zajišťující monitoring vývoje lokality.

Limity pro lesní hospodářství

Geograficky nepůvodní dřeviny na území I. zóny nepovolovat vůbec a jejich přirozenou obnovu redukovat, na území II. zóny lze tolerovat nepůvodní druhy do 5 % zastoupení, ve III. zóně lze tolerovat tyto druhy maximálně do 10 % zastoupení, ponechání určitého podílu starých porostů s přírodě blízkou dřevinnou skladbou na

dohodnutém území do vyššího věku jako rezervoáru biodiverzity, zajistit důslednou ochranu douglých stromů, nestavět nové lesní cesty, zachovat porosty na skalnatých lokalitách, nezalesňovat lesní řediny, ve III. zóně nutná konzultace ošetřování půdy chemickými látkami, monitorovat lokalitu ponechanou samovolnému vývoji a připravovat k ponechání samovolnému vývoji území přírodních rezervací Ptačí stěna, Dívčí kámen, Vysoká běta, Malá skála.

Hospodaření na zemědělské půdě šetrné k ŽP

Zemědělská půda zabírá přibližně třetinu chráněné krajinné oblasti, přičemž orná půda a trvalé travní porosty jsou zastoupeny rovnoměrně. Území s největší koncentrací zemědělství se nachází v centrální části CHKO v Křemežské kotlině (MATOUŠEK et al., 2007).

Problematika

Původní ráz krajiny byl v minulosti narušen zejména scelováním pozemků, rozoráním luk a pastvin a úpravou vodního režimu. Zemědělství v současné době prochází extenzifikací, orná půda, která je méně kvalitní, je zatravněna a převedena na trvalý travní porost a začíná se opět do krajiny vracet pastva hospodářských zvířat a některé krajinnotvorné prvky (meze, remízky, polní cesty). Většina zemědělsky hospodařících subjektů je zařazena do agroenvironmentálních programů, dotací LFA a plateb SAPS. Nejvíce jsou rozšířeny agroenvironmentální tituly v rámci podopatření hospodaření na travních porostech.

Limity hospodaření na zemědělské půdě

Šetrně obhospodařovat TTP v I. a II. zóně (nehnojit průmyslovými hnojivy ani prasečí kejdou, neprovádět obnovu ani rychloobnovu aj.), podporovat šetrné hospodaření (zapojení do agroenvironmentálních programů nebo ekologického zemědělství) s cílem vytvoření druhově a stanovištně pestré zemědělské krajiny (mozaika luk, pastvin a polí, posuny sečí na lučních porostech, omezení rozlohy jednotně sečených ploch, nehnojení a hnojení travních porostů aj.), nepovolovat likvidaci, nýbrž podporovat údržbu a obnovu zeleně rostoucí mimo les, včetně stávajících starých stromořadí, sadů apod., podporovat zachování a obnovu polních cest a jejich ozelenění geograficky a stanovištně původními druhy dřevin; prosazovat výsadbu ovocných dřevin a obnovu trvalých protierozních prvků (mezí, vedení

polních cest po vrstevnici apod.), inventarizovat staré výsadby ovocných stromů, vytipovat vhodné odrůdy pro obnovu a zajištění zdroje sadebního materiálu, v rámci projektů komplexních pozemkových úprav iniciovat realizace navržených prvků ÚSES (biokoridory a interakční prvky), na plochách v minulosti odvodněných prosazovat znefunkčnění starých plošných drenáží bez náhrady, na upravených vodních tocích (napřímením a vydlážděním nebo zatrubněním koryta) pak prosazovat revitalizační opatření, iniciovat revitalizace vodních toků v Křemžské kotlině a s nimi i spojené revitalizace zemědělské krajiny (návrat remízů a mezí, pozitivní ovlivnění vodního režimu krajiny, zmenšení půdních bloků orné půdy, zatravnění půdních bloků ohrožených erozí atd.), stanovit optimální složení lučních směsí pro jednotlivé biotopy pro použití v rámci protierozních a revitalizačních opatření a při realizaci prvků ÚSES (vytipovat vhodné plochy, které by mohly sloužit ke sběru semen v případě zatravnění pomocí místního materiálu), zalesňování zemědělského půdního fondu připouštět jen výjimečně ve III. zóně, a to za použití geograficky a stanovištně původních druhů dřevin a s ohledem na přírodní a krajinářské hodnoty, pěstování energetických plodin a rychle rostoucích dřevin povolovat pouze výjimečně ve III. zóně a na orné půdě, za podmínky důsledné ochrany před šířením těchto plodin mimo vymezené pozemky, zřizování polních hnojišť a silážních jam připustit jen výjimečně ve III. zóně na místech vodohospodářsky bezpečných a s potřebnými opatřeními k zabránění kontaminace vod, výstavbu zemědělských staveb povolovat ve III. zóně (po změně zonace ve III. a IV. zóně), ve II. zóně pouze výjimečně po individuálním posouzení; přednostně je nutné využívat stávající budovy a již zastavěné plochy, připravit osvětovou kampaň, zacílenou na zemědělce všech skupin, s cílem vysvětlení principů plánu péče a cílů ochrany přírody a krajiny v CHKO Blanský les, organizovat setkání se zemědělci, zaměřená na různé oblasti hospodaření (organizace půdního fondu, nakládání s odpady, resp. hnojivy, pěstování rychle rostoucích dřevin a energetických plodin v CHKO atd.), nezavádět nové velkochovy hospodářských zvířat na celém území CHKO Blanský les, v místech s pravděpodobným výskytem ZCHD rostlin a živočichů spolupracovat se zemědělskými subjekty na rozvozevých plánech hnojiv, snižovat zatížení na intenzivně využívaných pastvinách na míru ekologické únosnosti půdy, působit na zemědělské subjekty, aby pěstovaly širokořádkové plodiny maximálně do svažitosti 7 stupňů a kukuřici do maximální nadmořské výšky 500 metrů, podporovat zavedení místní ekoznačky.

Myslivost a rybářství

Charakteristika problematiky myslivosti

Oblast není z hlediska druhů zvěře příliš pestrá, nejvíce se vyskytuje zvěř spárkatá (srnčí a jelení) a zvěř černá. Z hlediska ochrany přírody je dlouhodobým problémem selektivní okus nebo spásání přirozené obnovy v lesích. Okus některých dřevin (zejména jedle) blokuje jejich odrůstání, má za následek zhoršení druhové pestrosti porostů nebo vysoké náklady na jejich ochranu. Proto je nutné držet stavy zvěře na úrovni, která odpovídá úživnosti a charakteru honiteb, aby škody nepřesahovaly únosnou mez. Jinak se myslivost v CHKO Blanský les nedostává aktuálně do významného střetu s ochranou přírody.

Navrhovaná opatření

Spolupracovat s myslivci při sledování stavů vzácných druhů zvěře (rys ostrovid, vydra říční, výr velký), zamezit zavážení krmení pro zvěř na botanicky cenné lesní loučky, na políčkách pro zvěř zamezit pěstování invazních rostlin (např. topinambur hlíznatý), účastnit se jednání o stanovení normovaných stavů, výši plánů chovu a lovu a plánů péče o zvěř.

Charakteristika problematiky rybářství

Území Blanského lesa není rybníkářská oblast, ve většině případů nedochází ke střetům rybníkářů s ochranou přírody (MATOUŠEK et al., 2007).

Na území CHKO zasahuje celkem pět rybářských revírů a sportovní rybolov je dále prováděn na rybnících Brložský, Podnovoveský a ekologické nádrži Chvalšiny. Z hlediska ochrany přírody nemá sportovní rybolov zásadní negativní význam, neboť je zaměřen na druhy, které jsou předmětem chovu. Stejně jako v jiných oblastech jsou však i zde rybářskými organizacemi do vod vysazovány nepůvodní druhy ryb. Jde hlavně o atraktivní lovné ryby jako je pstruh duhový, amur bílý nebo tolstolobik pestrý.

Území Blanského lesa není rybníkářská oblast, a proto tyto aktivity patří k zanedbatelným. Přesto se i zde můžeme setkat s řadou problémů z hlediska ochrany přírody jako je vypouštění rybníků a odstranění sedimentů ze dna nádrží, rychlé vypouštění rybníků za účelem „vypláchnutí bahna“, kdy se do částí toků pod rybníky dostává velké množství sedimentu. Dalším problémem je vysoká rybí obsádka.

Navrhovaná opatření

Monitorovat rybářské rezervace, zajistit lepší podmínky vodním organismům, podporovat zásahy vedoucí ke zlepšení kvality vod – výstavba kanalizací a ČOV v obcích, zajistit zprůchodnění překážek na tocích, hnojení rybníků provádět dle Správou CHKO schválených řádů, při odbahňování rybníků vytěžené sedimenty zaorat na zemědělskou půdu, preferovat extenzivní chov ryb.

Cíle OPK ve vodním hospodářství

Křemežský potok tvoří osu CHKO Blanský les. Protéká širokou Křemežskou kotlinou a vlévá se pod zříceninou Dívčí Kámen do Vltavy, která tvoří jihovýchodní hranici chráněné krajinné oblasti. Až k obci Brloh se jedná o přirozený vodní tok, jehož význam z hlediska ochrany krajiny je značný (MATOUŠEK et al., 2007).

Mezi významné vodní toky na území CHKO Blanský les patří Vltava a její přítoky Polečnice a potoky Chvalšinský a Křemežský. Velikostí průtoků i významem výrazně vyniká řeka Vltava, která však svým průběhem tvoří pouze jihovýchodní hranici CHKO Blanský les v délce 12 km. Vltava v tomto úseku vytváří typické zakleslé meandry a protéká hlubokým kaňonovitým údolím. Většina toků v CHKO byla v minulosti upravována melioračními zásahy z důvodů intenzifikace hospodaření v povodích. Průvodním jevem narušených odtokových poměrů je degradace a ústup původních přírodních a přírodě blízkých společenstev, snížení druhové rozmanitosti, ztráta samočisticí schopnosti vody i ztráta ekologické stability v prostředí vodních koryt i v jejich břehových a příbřežních zónách. Nejvíce poškozena jsou povodí významných vodních toků Křemežského a Chvalšinského potoka a jejich přítoků. Stupeň poškození odtokových poměrů vytváří stěžejní vodohospodářskou problematiku území CHKO. Vodní nádrže jsou v území CHKO Blanský les zastoupeny omezeným počtem malých až středních rybníků. Jejich funkce je krajinnotvorná, rybochovná, dočišťovací, z části i rekreační.

Navrhovaná opatření

Iniciovat u správců vodních toků revitalizaci revitalizačních opatření a podporovat revitalizace drobných ploch, podporovat stavbu malých vodních nádrží a rybníků, podporovat stavbu kanalizací, prosazovat takové využití ZPF včetně podpory vhodných agrotechnických metod, aby nedocházelo ke snižování kvality

povrchových i podzemních vod, odstranění migračních překážek na tocích, protipovodňová opatření neumisťovat do lokalit se zvýšenou přírodní hodnotou a preferovat přírodě blízká protipovodňová opatření (remízky, meze, mokřady).

Hospodářské aktivity a rozvojové záměry

Hospodářské využívání chráněných krajinných oblastí se provádí podle zón odstupňované ochrany přírody a krajiny tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce těchto území. Existence CHKO není bariérou veškerého rozvoje území, ale je třeba rozlišit podle zón CHKO vhodné způsoby hospodaření a činnosti, které zajišťují rozvoj území při zachování přírodních a krajinných hodnot CHKO. Tradičním způsobem využívání území jsou lesní hospodářství a zemědělství. Průmysl se v CHKO téměř nevyskytuje a jeho nové zavádění není z hlediska ochrany přírody a krajiny žádoucí. Zřizování nových malých provozů (zejména dřevozpracujících) je v rámci rozvoje obcí vhodné ve III. (výhledově IV. a III. zóně). Rekreační využívání oblasti může ještě stále být vhodnou rozvojovou aktivitou, pokud nabude vhodné formy, která nebude mít negativní vliv na krajinný ráz a nebude se v některých lokalitách koncentrovat.

Navrhovaná opatření

V I. zóně CHKO obnova pastvin a odstraňování náletových dřevin, šetrná turistika, údržba TTP řízenou extenzivní pastvou, přírodě blízké lesní hospodaření.

Ve II. zóně CHKO přírodě blízká lesní hospodaření, údržba stávajících komunikačních sítí a staveb, šetrné zemědělství bez rozšiřování ploch orné půdy, zřizování ekofarek s možností šetrné agroturistiky, využití technologie ekologické a integrované produkce, rozšiřování ploch TTP a pastvin, budování a údržba naučných stezek.

Ve III. zóně CHKO lesnické hospodaření, zemědělství s omezováním erozního ohrožení s využitím integrované produkce, budování ekofarek, výsadba trvalých kultur a volně rostoucí zeleně, extenzivní chov ryb, přiměřený rozvoj sídel a umisťování nových staveb bez narušování krajinného rázu, rozvoj cestovního ruchu.

Ve IV. zóně CHKO (výhledově) běžná stavební činnost v souladu s ÚP, výstavba a rozvoj občanské vybavenosti obcí, rozvoj a výstavba malých řemeslných výroben a provozů zpracovávajících převážně místní produkty, budování a provoz malých a středních výrobních závodů, těžba nerostných surovin.

Sport, turistika rekreace

Sportovní aktivity

Vodní sporty (převážně kanoistika) jsou provozovány na řece Vltavě. Problémem je táboření mimo povolená tábořiště ve Zlaté Koruně a pod Dívčím kamenem. Vodácká turistika představuje největší rekreační zátěž v celé CHKO.

Veřejná koupaliště jsou v CHKO Blanský les zřízena v Brloze, Třísově a Zlaté Koruně, přírodní koupaliště – rybník – v Holubově a Křemži. Jinak pro koupání v rybnících nejsou většinou vhodné přírodní ani vodohospodářské podmínky. K významným rozporům se zájmy ochrany přírody zde nedochází.

Cykloturistika - v roce 2003 byl zřízen systém značených cyklotras (200 km značených cyklotras, mimo jiné i mezinárodní cyklostezka z Českého Krumlova přes Klet' a Křemži do Holašovic). Dále je možno cykloturistiku provozovat na všech zpevněných komunikacích, nepřipustná je jízda na kolech mimo zpevněné komunikace. Cyklotrasy jsou na vhodných místech doplněny mapami, infotabulemi a panoramatickými pohledy, byla rovněž vydána cykloturistická mapa Blanského lesa.

Hippoturistika možnosti jízdy na koních jsou v Borové, Srníně, Krásetíně. Do budoucnosti bude vhodné vymezit zóny vhodné pro provozování jízdy na koních, zejména s ohledem na ochranu území se zvýšeným stupněm ochrany.

Horolezectví horolezecké aktivity jsou povoleny pouze na skalách na Kleti a to jen pro registrované členy Českého horolezeckého svazu. Přestože se nejedná v CHKO Blanský les o příliš populární aktivitu, je nutné zajistit dodržování podmínek ochrany přírody v PR Klet'.

Sjezdové lyžování je také málo rozšířené z důvodu poměrně nepříznivých sněhových podmínek. Na jihovýchodním svahu Albertova je zřízen lyžařský vlek – lokalita Rohy, další vlek je u Chmelné severně od Křemže. V minulosti byla

intenzívně využívána sjezdovka na severním svahu Kleti (Podlazí), která je dnes za vhodných sněhových podmínek v provozu pouze o víkendech od 10 do 16 hodin.

Běžecké lyžování kolem vrcholu Kletě je jedna udržovaná běžecká trasa, další udržované běžecké trasy se nacházejí mezi Českým Krumlovem a Chvalšínami (v okolí Vyšného a Lazce).

Turistika

Území CHKO Blanský les je tradičním místem víkendové a sezónní turistiky a cestovního ruchu, koncentrovaného zejména do okolí hory Kletě, atraktivní dominanty Blanského lesa.

Pěší turistika je nejrozšířenější způsob rekreační aktivity, které lze zpřístupnit celé území CHKO za podmínky pohybu návštěvníků po legálních, značených trasách. S touto podmínkou souvisí i výběr dostatečně atraktivních tras, které by napomohly zabránit nebezpečí rozptylu návštěvníků mimo značené stezky a s tím spojené poškozování vegetačního krytu a zatěžování okolí stezek nadměrným sešlapem. K tomu slouží i poměrně hustá síť turistických značek udržovaných vyškolenými členy turistických oddílů. Turistické stezky jsou vyznačeny v turistických mapách.

Územím Blanského lesa vede několik značených turistických tras, z nichž většina se setkává na vrcholu hory Klet'. Tyto trasy propojují nejčastěji navštěvovaná místa Blanského lesa – červená trasa podél Vltavy přes Dívčí Kámen, Zlatou Korunu a Klet' do Chvalšín, zelená z Českých Budějovic přes horu Kluk a Holubov a Klet' do Českého Krumlova, modrá z Krumlova přes Klet' a Kuklov pokračující do Lhenic.

Na těchto cestách dochází v průběhu roku k soustředění turistické aktivity, zejména od poloviny dubna do poloviny října. Devastační účinky pěší turistiky se projevují zejména na vrcholu Kleti a v okolí hradu a přírodní rezervace na Dívčím kameni, a to zejména sešlapem vegetace a mechanickou erozí. Nepřímo se pak nadměrná turistika projevuje rušením ptáků a savců zvýšeným hlukem a znečišťováním okolí vlastních tras odpadky.

Akce masové turistiky jsou z hlediska ochrany vegetace nebezpečné. Proto je vhodné akce tohoto rázu směřovat na komunikace se zcela zpevněným povrchem a zabránit tím narušení půdního povrchu a dále pak tyto akce směřovat mimo nejcennější části území.

Na území Blanského lesa byly zřízeny zatím tyto naučné stezky – NPR Vyšenské kopce, Třísov a Dívčí Kámen, Brložsko a Červený Dvůr. V jedné je příprava lesní naučné stezky na Kleti.

Rekreace

Nejčastějším rekreačním objektem jsou lesy jako zóny klidu, čistého vzduchu, vyznačující se (v některých případech) málo narušeným přírodním prostředím. V období léta a podzimu jsou navštěvovány i kvůli sběru lesních plodů. Tato aktivita má převážně víkendový charakter.

Přitažlivá je také návštěva historických památek - Dívčí Kámen – zřícenina gotického hradu, Třísov – keltské oppidum z laténské doby, Zlatá Koruna – gotický cisterciácký klášter, Červený Dvůr – lovecký zámeček s rozsáhlým parkem v anglickém krajinářském stylu, dnes psychiatrická léčebna, Klet' – novogotická rozhledna z 19. stol., hvězdárna, lanová dráha z Krásotína na vrchol Kletě, Holašovice – památková rezervace na seznamu UNESCO, dochovaná pravoúhlá návěs s tradiční zástavbou, Chvalšiny – památková rezervace – sídlo se zachovalou ulicovou návěsí vřetenovitěho tvaru, uprostřed pozdně gotický kostel sv. Máří Magdalény, Kuklov – zříceniny hrádku, nedostavěný kostel se zbytky paulánského kláštera, Brloh – pozdně gotický kostel sv. Judy a Tadeáše, Křemže – gotický kostel sv. Michala, Vesnické památkové zóny Lipanovice, Dobčice, Třešňový Újezdec, památková rezervace Vodice.

Problematika

Intenzivní provoz vodáctví na Vltavě, s kterým je spojena řada problémů s nepovoleným tábořením a vjezdy doprovodných vozidel. Do rozporu s ochranou přírody se dostávají zimní sporty zejména zvyšováním kapacity sjezdařských areálů nebo budováním nových sjezdovek zejména v prostoru Kleti. Negativní důsledky nadměrné návštěvnosti Kleti a zříceniny hradu Dívčí kámen se projevují sešlapem vegetace, erozí, znečištěním odpadky.

Navrhovaná opatření

Podporovat rekonstrukce a údržbu turistických tras a usměrňovat návštěvníky, aby nedocházelo k poškozování přírodních hodnot území, u stezky Dívčí kámen zábradlím znemožnit zkracování cesty a vznik eroze, podporovat údržbu infrastruktury na stávajících cykloturistických trasách a usměrňovat cykloturistiku na vyznačené trasy a stezky, spolupracovat s Klubem českých turistů při návrzích turistických a běžeckých tras, spolupracovat s Lesy ČR na doplnění turistické stezky procházející kolem bezzásadové lokality v PR Klet' informačními a výstražnými tabulemi upozorňujícími na nebezpečí pádu stromu, podporovat vhodné formy agroturistiky, vytipovat stezky pro vedení hippostezek, k budování rekreačních zařízení přednostně využívat rekonstrukce nevyužívaných objektů v zastavěném území obcí, spolupracovat na aktualizacích vydávaných naučných a propagačních materiálů k podpoře usměrnění turistického ruchu, posílit působení na vodáckou a horolezeckou veřejnost, regulovat jízdy čtyřkolek, vytipovat vhodná místa pro zřízení přírodních tábořišť a odpočinkových míst, iniciovat vypracování studie z hlediska ochrany přírody a krajiny optimálního trvale udržitelného využití vrcholu Klet' pro cestovní ruch (zrušení nefunkčních vleků, rekonstrukce lanovky a využití stávající sjezdovky).

Cíle OPK v oblasti práce s veřejností

Problematika

Práce s veřejností je významným nástrojem ochrany přírody, jejím hlavním cílem je předcházení poškození přírody a získávání podpory a pochopení pro činnost Správy CHKO.

Navrhovaná opatření

Spolupracovat s obcemi na zabezpečení informací pro veřejnost, aktualizovat internetové stránky www.blanskyles.nature.cz, pokračovat v pořádání přednášek, exkurzí, vydávání naučných tiskovin, udržovat a rozvíjet terénní informační systém, doplnit tabule v MZCHÚ, udržovat vhodnou síť naučných stezek, pořádat odborné semináře pro lesníky, myslivce, rybáře, zemědělce a stavaře za účelem zvednutí podvědomí a smyslu ochrany přírody (SPRÁVA CHKO, 2007).

3. Metodika

3.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat současný stav vlastního hospodářství a vyhodnotit vhodnost podniku pro uplatnění mimoprodukčních funkcí z pohledu stanovištních podmínek, struktury podniku a jeho stávajícího zaměření, lidského faktoru i ekonomických aspektů hospodaření pomocí SWOT analýzy.

3.2 Období šetření

V této bakalářské práci je sledována současná situace zemědělského podniku.

3.3 Postup práce

Na základě vlastního hodnocení, výsledku analýzy a literárních údajů vyhodnotit vhodnost farmy pro uplatnění mimoprodukčních funkcí.

3.4 Použité zkratky

AOPK- Agentura ochrany přírody a krajiny

BTPM – Bez tržní produkce mléka

ČNR – Česká národní rada

ČOV – Čistírna odpadních vod

ČR – Česká republika

ČSR – Československá rada

ČÚOP – Český ústav ochrany přírody

EHS – Evropské hospodářské společenství

ES – Evropská směrnice

EU – Evropská unie

EVL – Evropsky významné lokality

GAEC – Podmínky dobrého zemědělského a enviromentálního stavu

HDP – Hrubý domácí produkt

CHKO – Chráněná krajinná oblast

LFA – Less Favoured Areas – méně příznivé oblasti

MSP – Malé a střední podnikání

MZCHÚ – Maloplošná zvláště chráněná území

MZE – Ministerstvo zemědělství

NP – Národní park
NPR – Národní přírodní rezervace
NRBK – Nadregionální biokoridor
PR – Přírodní rezervace
PP – Přírodní památka
SAPS – Jednotná platba na plochu
SAPARD – Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development
Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova
SPR – Státní přírodní rezervace
TTP – Trvalé travní porosty
UNESCO – Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
ÚP – Územní plán
ÚSES – Územní systém ekologické stability
ZCHD – Zvláště chráněný druh
ZCHÚ – Zvláště chráněné území
ZPF – Zemědělský půdní fond

4. Vlastní práce

Farma se nachází v obci Srnín, 2 km od Českého Krumlova na úpatí hory Klet' v CHKO Blanský les. Svou polohou spadá do území LFA, hospodaření zde je ovlivněno bramborářskou výrobní oblastí. Terén většiny pozemků farmy je středně až silně svažité s nadmořskou výškou v rozmezí od 520 – 650 m. n. m. Převládají zde hnědé půdy se zrnitostním složením hlinitopísčitém či písčitohlinitým. Najdeme zde vysoký stupeň zalesnění.

4.1 Historie podniku

Farma provozuje zemědělskou prvovýrobu (rostlinou i živočišnou) nepřetržitě od roku 1991. V současné době hospodaří na 320 ha. Vlastní 120 ks skotu, z toho 50 ks dojníc základního stáda, dospívající vybrané jalovice jako náhrada brakace a ostatní jateční výkrm. Dřívější orientace na chov krav bez tržní produkce mléka pastevním způsobem byla rozšířena o produkci mléka. Postupnou modernizací strojního parku a zvyšováním počtu zvířat se stalo toto hospodaření před deseti lety hlavním zdrojem příjmů rodiny. Dnes má podnik tři zaměstnance - dojičku krav, traktoristu, paní na úklid penzionu.

Pro získání dalších zdrojů příjmů zahájil podnik v roce 2004 podnikání v agroturistice. Jedná se o ubytování na statku v penzionu. Tento projekt byl realizován za finanční pomoci z programu SAPARD.

4.2 Hodnocení rostlinné výroby

Podnik hospodaří na celkové výměře 320 ha, z toho 68,5 ha orné půdě a 251,5 ha trvalých travních porostech. Většina těchto TTP spadá do oblasti CHKO Blanský les a hospodaření je zde ovlivněno zvoleným managementem údržby travních porostů, které musí podnik dodržovat v rámci zařazení do agroenvironmentálního opatření z Programu rozvoje venkova, ve kterém podnik využívá plateb z podopatření Ošetřování travních porostů a dále z podopatření Péče o krajinu – titul Zatravňování orné půdy.

TTP jsou rozděleny na louky a pastviny, při čemž k pasení je využívána plocha přibližně 50 ha. Pastva slouží k pasení jalovic a suchostojných krav v pastevním období, tedy od května do konce října.

Louky jsou sečeny pravidelně dva krát ročně, v souladu se zásadami správné zemědělské praxe. Biomasa se sklízí ve formě sena či senáže a je uložena v kulatých balících v seníku či stohu u kravína. Ročně podnik sklídí 1950 tun píce, to odpovídá cca 4 500 ks kulatých balíků. Z celkového množství sklizených píce se uplatní část k zajištění krmiva na celý rok, jedná se o cca 650 t senáže a 500 t sena, zbývající část je v podobě přebytku ponechána ve stohu a určena k prodeji. V poslední době se zvýšila poptávka po senových balících hlavně od zpracovatelů briket a pelet. Podnik počítá s tím, že by v budoucnu našel v tomto zpracování odbyt pro každoroční přebytek sena, a tím i další zdroj příjmů. Provozovatelé již přemýšleli i o možnosti vybudování vlastní linky pro výrobu obnovitelných zdrojů energie. Z důvodu vysoké pořizovací ceny linky, bylo zatím od záměru upuštěno.

Pro co největší usnadnění sklízecích prací a zajištění vysoké produktivity práce vlastní podnik moderní techniku čítající následující stroje. K sečení píce vlastní zemědělský podnik dva krát čelní a boční diskový žací stroj značky Pöttinger jako nosič tohoto nářadí je používán traktor DJ 6630. Obracení píce je zajištěno obracečem značky Pöttinger o záběru 8 m nesený traktorem JD 6520 a obracečem se záběrem 4,5 m v kombinaci s traktorem Z 6911. Pro shrnování píce se v podniku používá shrnovač značky Rožmítal 771 o záběru 7,6 m jako tahač tohoto stroje se používá traktor Z 7745. Lisování sena je zajištěno lisem Class Roland 250 RC na válcové balíky o průměru 1,2 m jako tahač tohoto stroje je používán JD 6630. K výrobě senáže se balíky balí do fólie pomocí ovíječky balíků SIPMA Z-583. K odvozu sklizené biomasy slouží podniku třinápravový návěs značky PRONAR a pro uložení balíků do stohu či seníku je využíváno čelního nakladače osazeného na traktoru JD 6630.

Zemědělský podnik obhospodařuje 68,5 ha orné půdy. Veškeré produkty (obiloviny a sláma) získané z této plochy jsou použity pro vlastní potřebu. Z obilovin podnik pěstuje hlavně pšenicí ozimou, ječmen jarní a oves. Pro práce na orné půdě má podnik k dispozici sečí kombinaci Amazone se záběrem 3 m, Cambridge válce se záběrem 3 m, nesený postřikovač Hardi se záběrem 12 m, sklízecí mlátičku E 514 se záběrem 4,2 m, dále diskový a radličkový podmičák Dalbo o záběrech 3 m a 4 m a pluh Kverneland 4 radliční obracák.

4.3 Hodnocení živočišné výroby

Ve vlastnictví podniku je 120 ks dobytka, z toho 50 ks dojných krav, 29 ks jalovic, 19 ks telat, 10 krav BTPM a 12 býků ve výkrmu. Dojné krávy jsou umístěny v kravíně s volným ustájením a tandemovou dojárnou v části obce určené k zemědělské výrobě. Krmení dojnic je zabezpečeno průjezdem krmného vozu značky Faresin po krmném stole. Krmná dávka je složena z jetelotravní senáže, sena a jádra. Odkliz hnoje provádí pracovníci pomocí čelního nakladače bez kabiny Schäffer na skládku mrvy, která se nachází v bezprostřední blízkosti kravína, po ulehnutí je odvážena na polní hnojiště. Zastýlání se provádí ručně slámou. Průměrná roční užitkovost činí na 1 krávu 5200 kg mléka za rok. Tato podprůměrná užitkovost je zapříčiněna neadekvátním ošetřováním dojnic a sníženou kvalitou objemných krmiv. Telata jsou volně ustájena v místě sídla zemědělského podniku. Péče o ně je zajištěna majiteli osobně, všechny práce jako odkliz mrvy a krmení jsou prováděny ručně. Jejich krmná dávka je složena z mléčného nápoje značky Tekromilk, jádra a sena. Výkrmna býků se nachází ve vedlejší obci, od listopadu do dubna slouží i pro zimní ustájení jalovic.

4.4 Hodnocení ubytovací služby

Ubytování se nachází v klidné části obce Srnín. Jedná se o ubytovací kapacitu 45 lůžek. Penzion navštěvuje v hlavní sezoně z poloviny zahraniční klientela. S postupným rozvojem farmy, náročností klientů a vznikem konkurence v sousedních obcích – Zlaté koruně a Přísečné, byli majitelé nuceni rozšířit služby penzionu. V dnešní době farma nabízí kromě ubytování a možnosti podílení se hosta na zemědělské výrobě také další služby. Hosté mají možnost využít rybaření na soukromém rybníce, penzion je vybaven kuželnou, pin - ponkovým stolem, stolním fotbálkem a od roku 2008 také půjčovnou kol čítající celkem 15 kol různých typů a velikostí s kompletním vybavením zajišťujícím bezpečnost klientů. V loňském roce byl také realizován další projekt farmy, a to vybudování koupaliště. Jednalo se o zapuštěný bazén s protiproudem, zřízení místa pro odpočinek a slunění spolu s doprovodnou zelení. Tento projekt byl realizován za podpory Programu rozvoje venkova.

Společenská místnost je využívána často pro kurz zpracování mléka, který je zde pravidelně pořádán, dále pro referenční školení autoškoly, každý rok slouží též spolku přátel Šumavy k pořádání společenských akcí.

Penzion slouží jak pro krátkodobé tak i pro dlouhodobé pobyty. Kapacita penzionu je plně vytížena v měsících květnu až září. V této době sem přijíždějí hosté především za turistikou, odpočinkem a poznáním. Jedná se o velmi různorodou klientelu. Penzion navštěvují především rodiny s dětmi, ale také individuální klienti a především milovníci přírody, zvířat a sportu v jakémkoli věku. Ve zbylé části roku penzion využívají některé firmy pro ubytování svých zaměstnanců, jedná se o řemeslníky, kteří mají na starosti údržbu strojů v nedalekém lomu Plešovice nebo údržbu sil pro uskladnění mouky v srnínské pekárně. Toto využití je spíše nárazové a nezaručuje podniku pravidelný a spolehlivý příjem.

Jelikož je penzion v blízkosti města Český Krumlov, které je proslulé velkým množstvím více či méně luxusních ubytovacích zařízení, musí penzion odolávat vysoké konkurenci a to především cenou. Provozovatelé nabízí možnost ubytování včetně snídaně a všech ubytovacích poplatků jako jsou poplatky obci po dobu celého roku za cenu 425 Kč na osobu a noc. Lidé také ocení možnost parkování v uzavřeném areálu hlídaném kamerovým systémem.

Důležitou součástí v boji proti konkurenci je reklama. Provozovatelé nabízí ubytování na svých webových stránkách, v několika cestovních kancelářích v Čechách i v zahraničí. S propagací též pomáhá infocentrum Český Krumlov především ve svých letáčích a na stojanech přímo v centru Krumlova, dále si provozovatelé každoročně nechávají zhotovit propagační materiály, jako jsou vizitky a informační letáčky.

K návštěvě penzionu láká turisty především nedaleký Český Krumlov zapsaný do světového dědictví UNESCO, grafitový důl, otáčivé hlediště a v neposlední řadě také řeka Vltava, hora Klet', přehrada Lipno, nebo i vzdálenější místa jako zámek v Hluboké nad Vltavou nebo město České Budějovice.

4.5 Hodnocení ekonomiky podniku

Ekonomika podniku v letech 2008-2010 (v tis. Kč)

	Rok 2008		Rok 2009		Rok 2010	
	zemědělství	penzion	zemědělství	penzion	zemědělství	penzion
Výnosy celkem	3 331	644	4 452	536	4 527	509
Dotace	1 918	0	2 963	0	3 122	0
Výnosy bez dotací	1 413	644	1 489	536	1 405	509
Náklady celkem	3 135	511	3 804	412	3 851	407
Náklady	1593	421	1 968	322	1 977	317
Odpisy	1542	90	1 836	90	1 874	90
Hospodářský výsledek	196	133	648	124	676	102
Hospodářský výsledek celkem	329		772		778	

4.6 SWOT analýza

	<p>SLABÉ STRÁNKY (W)</p> <p>A, nekvalifikovaní pracovníci B, nízké kapitálové zdroje pro další rozvoj podniku C, nedostatečná reklama podniku D, neschopnost naplnit ubytovací kapacitu E, nevyřešený odbyt vyprodukované biomasy z ošetřovaných luk</p>	<p>SILNÉ STRÁNKY (S)</p> <p>A, vlastní půda B, vysoká produktivita práce C, moderní stroje D, rozmanitá činnost podniku E, velká ubytovací kapacita F, zkušenosti s dotačními programy</p>
<p>PRÍLEŽITOSTI (O)</p> <p>A, možnosti obchodu se zahraničím B, využití polohy podniku C, možnosti získání finančních podpor D, rostoucí zájem o biomasu pro zpracování na obnovitelné zdroje energie E, rostoucí zájem po bioproduktech, biopotravinách a farmářských výrobcích</p>	<p>WO strategie</p> <p>A, zvýšení využití zemědělských strojů v době sezóny B, investice do reklamy i mimo ČR C, nabídka a odbyt vyprodukované biomasy, samo zpracování biomasy</p>	<p>SO strategie</p> <p>A, získání odbytu mimo ČR B, využití zkušeností s projekty k získání nových finančních prostředků C, využití strojů pro produkci kvalitní biomasy</p>
<p>OHROŽENÍ (T)</p> <p>A, politické změny B, značná konkurence-velké firmy likvidují menší C, pokles výkonnosti ekonomiky – pokles kupní síly D, růst cen vstupů E, sezónnost výroby</p>	<p>WT strategie</p> <p>A, spojením s velkou korporací získat větší potenciál pro velké projekty B, snížením ziskové marže vyrovnat nedostatek reklamy</p>	<p>ST strategie</p> <p>A, využití vlastních pozemků pro zvýšení konkurenceschopnosti B, využití strojů mimo sezónu C, přechod na ekologické zemědělství</p>

Slabé stránky podniku (W)

A. Nekvalifikovaní pracovníci.

Jedná se o pracovníky ošetřující skot, ti mají jen základní vzdělání, žijí na okraji společnosti, a mají špatný přístup k zodpovědné práci. Sami majitelé podniku začínali s podnikáním v zemědělství bez jakéhokoli zemědělského vzdělání, všechny poznatky načerpali a dodnes čerpají pouze z vlastních zkušeností, i toto se podepisuje na nízké užitkovosti nebo nízkých výnosech zemědělských komodit.

B. Nízké kapitálové zdroje pro další rozvoj podnikání.

Podnik investuje především do nákupu pozemků, vlastní půda pro něj znamená jistotu, dobrou investici a přísun finančních prostředků v podobě dotací za ošetřování těchto pozemků. Problém v podniku je ten, že nezbývá kapitál pro rozvoj agroturistiky, tak aby byl penzion schopen odolat více konkurenci, mohl využít své polohy v přírodě a tím nabídnout klientům to, co ubytovatelé v centru Krumlova nemohou.

C. Nedostatečná reklama podniku.

Provozovatelé podniku investují minimum financí do reklamy. O penzionu se často lidé dozvědí náhodou nebo až v době, když přes obec projíždějí. Jsou zde často spokojeni, zůstávají ovšem pouze jednu nebo dvě noci, protože již mají svůj pobyt zarezervovaný u konkurence. Takto krátké pobyty jsou pro podnik finančně méně výhodné a naopak časově velmi náročné.

D. Neschopnost naplnit ubytovací kapacitu.

Podnik se potýká dlouhodobě s nenaplněním ubytovací kapacity mimo sezónu, využití ubytování se tedy omezuje pouze na čtyři měsíce v roce, čímž podnik přichází o nemalé příjmy.

E. Nevyřešený odbyt vyprodukované biomasy z ošetřovaných luk.

Každoročně se podnik potýká s nadbytkem sena, v posledních dvou letech zůstává podnikem ročně nevyužito přibližně 2 500 kusů kulatých balíků.

Skladováním těchto balíků ve stohu a vlivem povětrnostních podmínek ztrácí seno na kvalitě a stává se neprodejným.

Silné stránky podniku (S)

A. *Vlastní půda.*

Vlastní půda dává podniku jistotu budoucí existence a je zdrojem příjmů. Podnik se nemusí obávat, že jeho budoucí činnost bude ohrožena případnými výpověďmi nájemních smluv.

B. *Vysoká produktivita práce.*

Vzhledem k tomu, že majitelé podniku plní funkci pracovníků, je v jejich vlastním zájmu, aby práce byly provedeny rychle, dobře a kvalitně.

C. *Moderní stroje.*

Výhodou podniku je, že má ve svém vlastnictví velké množství různých strojů. Nemusí si tak najímat stroje formou služeb, jejichž ceny jsou značně vysoké.

D. *Rozmanitá činnost podniku.*

Výhoda této rozmanité činnosti spočívá v tom, že podnik není závislý pouze na jednom zdroji příjmů. Náklady převyšující výnosy jedné činnosti mohou být dočasně kryty výnosy z činnosti jiné.

E. *Velká ubytovací kapacita.*

Kapacita ubytování je až 45 lůžek, je zde tedy možné umístit všechny účastníky větších autobusových zájezdů.

F. *Zkušenosti s dotačními programy.*

Provozovatelé si v minulosti sami zpracovali a podali několik žádostí o podporu z fondů ČR i EU. Řada těchto projektů byla úspěšná a stala se pro podnik šancí rozvinout podnikové činnosti.

Příležitosti podniku (O)

A. Možnosti obchodu se zahraničím.

Příležitostí by pro podnik mohl být zahraniční obchod, je zde možnost získání odbytu pro živočišnou i rostlinou produkci. Podnik by mohl najít kontakty pro odbyt sena ke krmení či průmyslovému zpracování a dále odbyt býků určených k porážce.

B. Využití polohy podniku.

Podnik by mohl více využít své polohy k rozvoji agroturistiky. Mohl by například vybudovat dětské nebo sportovní hřiště, saunu, popřípadě i restauraci, tím by přilákal více sportovně založených klientů a rodin s dětmi. Tato klientela by areál penzionu nevyužívala jen k levnému přenocování, zůstávala by zde po celý den a přinesla tím do podniku více příjmů.

C. Možnosti získání finančních podpor z EU.

Možnost získání finanční podpory je pro podnik velkou výzvou, do budoucna se počítá s podáním dalších žádostí o finanční podpory. Dotační programy by chtěl podnik využít pro investice do rozvoje agroturistiky – dětské a sportovní hřiště, i zemědělství – vybudování nové stáje s dojícím robotem.

D. Rostoucí zájem o biomasu pro výrobu obnovitelných zdrojů energie.

V poslední době nachází podnik příležitost v odbytu sena k průmyslovému zpracování. Jedná se především o výrobu senových briket. Tento druh odbytu však není nijak zvlášť lukrativní. Podnik vidí výhodu především v tom, že tito zpracovatelé mají zájem i o seno s horší kvalitou. Podnik se tak především zbaví starého nevyužitelného sena a výnosy z prodeje částečně pokryjí náklady na jeho výrobu.

E. Rostoucí zájem o bioprodukty, biopotraviny a farmářské výrobky.

Toto je zajisté pro podnik velkou příležitostí, vzhledem k vlastní produkci mléka, vajec, obilí i masa by se mohl podnik zaměřit na zpracování některé této komodity a vyrábět např. domácí sýry či jogurty.

Ohrožení podniku (T)

A. Politické změny.

Tyto změny velice ovlivňují a ohrožují podnik. Jedná se o změny dotační politiky, střídavé upřednostňování a podpora různých odvětví zemědělství, které má opět vliv na vývoj cen.

B. Značná konkurence.

Podnik ohrožují především velké firmy, které mají vyšší kapitál a mohou ho tak využít např. při nákupu pozemků, kdy jsou ochotni nabídnout někdy mnohonásobně vyšší cenu. Tyto velké podniky také často nabízejí zemědělské produkty za nižší cenu, na kterou se menší podnik při nižší produkci dostat nemůže, takovýto konkurenční boj může být pro menší podnik až likvidační.

C. Pokles výkonnosti politiky - pokles kupní síly.

Velkým problémem je nízká tržní cena zemědělských komodit, produkce mléka a obilí se tak stává velmi náročnou a ztrátovou.

D. Růst cen vstupů.

Má velký vliv na produkci zemědělských komodit, jedná se především o růst cen pohonných hmot, krmných směsí pro dojnice, mléčné nápoje pro odchov telat, dále se jedná o vysoké ceny minerálních hnojiv a chemických postřiků. Snížením množství těchto vstupů se pak podnik potýká s nízkými výnosy a nízkou užitkovostí dojnic.

E. Sezónnost výroby.

Nevýhodou pro podnik je, že se setkává sezónnost zemědělských prací i agroturistiky. V době sklizně píce a obilí se musí podnik vypořádat i s největším náparem turistů, skloubit tyto činnosti a s nimi související práce je velice náročné. Podnik je nucen zaměstnávat více lidí na místa, které by za předpokladu možnosti rozložení prací zvládl vlastními silami.

Strategie (WO)

A. Zvýšit využití zemědělských strojů v době sezóny.

Možnost vyššího využití strojů v sezóně by spočívala především v poskytování zemědělských služeb nebo v pronájmu strojů v době, kdy nebudou podnikem zrovna využívány.

B. Investovat do reklamy i mimo ČR.

Podnik by měl více investovat do reklamy i mimo ČR. Mohl by například využít propagace v některém ze zahraničních časopisů pro zemědělce, nebo oslovit cestovní kanceláře a přilákat tak více zahraniční klientely pro své ubytování.

C. Nabídka a odbyt vyprodukované biomasy, samo zpracování biomasy.

Další možností by bylo najít vhodný odbyt pro zpracování nadbytečné biomasy. Nabízí se zde možnost založení vlastní výrobní briketovací linky. V rámci celého podniku je vytápěno několik staveb, jedná se konkrétně o vytápění čtyř objektů kotli na tuhá paliva. V současné době se jako palivo používá dřevo, do budoucna by možnost topení briketami byla velkým přínosem.

Strategie (SO)

A. Získání odbytu zemědělských komodit mimo ČR.

Podnik by mohl získat kontakty pro odbyt komodit do zahraničí, kde je jejich zpeněžení výhodnější.

B. Využít zkušenosti s projekty.

Podnik by měl do budoucna zhodnotit zkušenosti s projekty a využít dalších finančních podpor fondů, z nichž může využít programy podporující jak agroturistiku, tak zemědělskou činnost.

C. *Využití moderních strojů pro produkci kvalitní biomasy.*

Produkce kvalitní biomasy odbourává některé zdravotní problémy krav způsobené horší kvalitou krmení, tím se zvýší užitkovost dojných krav. Podnik má již dnes několik kontaktů pro dobře placený odbyt sena ke krmným účelům. Jakost nynější sklizené biomasy bohužel neodpovídá poptávané kvalitě.

Strategie (WT)

A. *Spojením s velkou kooperací získat větší potenciál pro velké projekty.*

Ve spojení s některým dalším velkým podnikem vidí provozovatelé sílu vyššího kapitálu a tím i možnosti realizací větších projektů.

B. *Snížením ziskové marže vyrovnat nedostatek reklamy.*

V případě nezdařeného pokusu o získání více klientů prostřednictvím zvýšené reklamy, by i toto bylo jedním z možných řešení.

Strategie (ST)

A. *Využití vlastních pozemků a polohy podniku pro zvýšení konkurenceschopnosti.*

Podnik by se vzhledem ke své poloze uprostřed přírody mohl orientovat více na rozšíření či založení činností, které by přilákaly více turistů. Mezi tyto činnosti by mohlo patřit pořádání podzimního výlovu rybníka, zabijaček, svateb, burz či bazarů. Pořádání těchto akcí by vyplnilo nevyužitou kapacitu penzionu mimo letní sezónu.

B. *Využití mimo sezónu stroje.*

K využití strojů mimo sezónu se nabízí služby okolním obcím. Jednalo by se zejména o prohrnování sněhu na obecních komunikacích.

C. Přechod podniku na ekologické zemědělství.

Jako další možnost se nabízí přechod podniku na ekologické zemědělství. Výhodu v tomto hospodaření vidí podnik ve vyšších výkupních cenách zemědělských komodit, v poskytování vyšších plateb v rámci dotačních titulů a v neposlední řadě ve zvýhodnění ekologicky hospodařících farem při uskutečňování projektů a podávání žádostí o finanční podpory z Programu rozvoje venkova a dalších. Tento přechod má však také spousta nevýhod a rizik, které musí být také při posuzování přechodu na EZ zohledněny.

5. Diskuse

Rostlinná výroba

Podle Šarapatky et al. (2008), se konvenční zemědělství snaží zajistit vysokou produkci prostřednictvím zvyšujících se vstupů materiálů a energií. Tyto vstupy přicházejí zvenčí do agrosystému a mívají často charakter neobnovitelných zdrojů. Závislost na těchto zdrojích znamená pro zemědělce a regiony větší zranitelnost. Podle zkušeností farmy se vysoké vstupy týkají zvláště hospodaření na orné půdě – nafta, chemické postřiky, minerální hnojiva, to vše jsou vstupy do zemědělské výroby, jejichž cena znamená pro podnik velmi vysoké náklady. Výkupní ceny zemědělských komodit, v tomto případě obilí, byly v uplynulých letech velice nízké. Když vezmeme v potaz vysoké ceny vstupů, časovou náročnost prací a nízké výkupní ceny, bylo pro podnik hospodaření na orné půdě ztrátové. Majitelé farmy toto řešili tím, že převážnou část orné půdy zatravnili. Nechali si pouze tu část orné půdy nacházející se v bezprostředním okolí farmy, která je nutná na zabezpečení roční potřeby jaderných krmiv pro skot. Jelikož se farma nachází v oblasti LFA využili farmáři při zatravnění bloků s kulturou orná půda dotačního opatření AEO, čímž se zavázali k založení travního porostu vysetím schválené travní směsi, dále že nebudou v prvním roce po zatravnění provádět na daných blocích pastvu hospodářských zvířat, zákazu používání herbicidů (výjimkou je použití herbicidů lokálně v prvních dvou letech) a hnojiv obsahujících dusík nebo upravené kaly.

Na zbylé části orné půdy uplatňuje podnik zásady hospodaření integrované produkce. Při hnojení orné půdy se uplatňuje převážně hnůj z vlastní produkce, minerální hnojiva jsou využívána pouze ve formě jarní regenerační dávky. Elzakker (1991) říká, že pod pojmem integrované zemědělství se všeobecně rozumí optimalizace nebo minimalizace chemických vstupů do systému, který je v zásadě konvenční.

Podniku se nabízí i možnost přechodu z formy konvenčního na ekologické zemědělství. Moudrý et al. (2007) říkají, že ekologické zemědělství je zvláštní druh zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce a který, pokud dochází k chovu hospodářských zvířat, dbá jejich etologických a fyziologických potřeb v souladu s požadavky zvláštních právních předpisů. Farmáři však s ohledem na

chov krav s tržní produkcí mléka a hospodaření na orné půdě zatím o této formě zemědělství neuvažují. Přechod na ekologické zemědělství by pro ně byl výzvou pouze v případě vypuštění mléčné produkce a zredukování orné půdy na minimum.

Agroturistika

Podle Václavíka (2008) je agroturistika součástí tak zvané venkovské turistiky, která využívá stoupajícího zájmu o trávení času v přírodě či přímo na zemědělských usedlostech. Může mimo jiné zahrnovat návštěvy významných kulturních či venkovských míst, tradičních tržnic či jarmarků, vyjížděky za poznáním zemědělských zvyklostí a další volnočasové a pohostinské aktivity, které mají v návštěvnicích vzbudit zájem o venkovskou krajinu. Riegel et al. (1997) tvrdí, že společnost volného času dává venkovskému prostoru nové šance a možnosti zisku. Poptávce po větším množství důmyslných aktivit pro volný čas a rekreaci se musí čelit pokud možno velkou připraveností nabídek. Farma provozuje agroturistiku již od roku 2004, za tuto dobu se možnosti rekreačního vyžití na farmě značně rozrostly. Z původního ubytování a možnosti exkurzí s vyzkoušením si nejrůznějších prací na farmě, mají dnes klienti celou řadu možností aktivního i neaktivního odpočinku. Farmáři však nejsou schopni uspokojit mnohdy velmi náročné požadavky všech klientů penzionu. I přesto je nutností do budoucna reagovat na poptávky klientů a agroturistiku na farmě ještě více rozšiřovat a přizpůsobovat se tak jejich vyšším a vyšším nárokům. Problémem však je neochota ubytovaných si za doplňkové služby připlatit. Penzion láká na nízké ceny za ubytování, pro hosty je cena 425 Kč včetně snídaně a ubytovacích poplatků velmi příjemná. Klienti by rádi využívali všech možností, které penzion nabízí – koupání v bazénu, využívání počítačů a internetu, zapůjčení kol, rybaření, jízda na koních atd. Jejich představa však je, že všechny tyto doprovodné aktivity dostanou k ubytování zdarma. Ve většině případů to i tak dopadá a klientům jsou opravdu poskytovány doplňkové služby zdarma, klienti jsou spokojeni, ale časová náročnost na přípravu kol – jejich nafoukání, seřízení dle postavy klienta aj., a finanční náklady na pořízení těchto kol nebudou nijak zhodnoceny. Řešením by bylo navýšení základní ceny ubytování, tak aby zahrnovala i marži za využití vedlejších aktivit.

6. Závěr

CHKO Blanský les nabízí ideální podmínky pro zavádění a rozšiřování multifunkčního zemědělství. Po zhodnocení současného stavu podniku navrhuji při případné restrukturalizaci podnikových aktivit v dané oblasti využít zejména následující mimoprodukční funkce.

Využití mimoprodukční funkce enviromentální

Zde by měl podnik do budoucna využít další podporovaná opatření z Programu rozvoje venkova, osy II. AEO a zapojit se tak ještě více do ochrany přírody a krajiny v CHKO Blanský les.

Podnik v současné době již využívá některé tituly z programu AEO. U podopatření Ošetřování travních porostů to je titul Louky a Pastviny, u podopatření Péče o krajinu Zatravňování orné půdy.

Do budoucna by podnik mohl pro získání dalších finančních podpor a rozšíření své mimoprodukční funkce využít i jiných titulů z programu AEO. Mohlo by se jednat například o titul Ekologické zemědělství, Integrovaná produkce, Pěstování meziplodin nebo Biopásy na orné půdě.

Využití mimoprodukční funkce rekreativní

Podnik má již několikaletou zkušenost v podnikání v cestovním ruchu, proto by měl stávající agroturistiku rozšířit a nabídnout klientům více možností rekreačního využití. V současné době penzion hostům slouží více méně jen k přespání, po snídani valná většina ubytovací zařízení opouští. Po rozšíření možností rekreačního využití by klienti zůstávali více v areálu penzionu a farma by tak získala další příjmy.

Vzhledem k tomu, že podnik vlastní rybník, který hosté k rybolovu využívají jen minimálně, mohli by provozovatelé každý rok na podzim uskutečnit veřejný výlov tohoto rybníka. Po zbytek roku prodávat rybářské povolenky, případně se domluvit s místní organizací rybářského svazu a pořádat rybářské soutěže pro děti, dorost i dospělé. Obsátka v rybníce je dostatečná a zahrnuje všechny běžné druhy sladkovodních ryb.

V současné době je možné využít fenku Entlebušského salašnického psa pro založení chovu a dát tak do budoucna základ chovné stanici. Entlebušský salašnický

pes je málopočetné plemeno s výbornými povahovými vlastnostmi a hlavně bez loveckého pudu. Chovatelská stanice by se mohla zaměřit na výchovu jedinců vhodných ke cannisterapiím.

Podnik vlastní též jízdni kola, která byla doposud využívána jen hosty penzionu. Navrhovaným řešením je uvolnit půjčovnu kol veřejnosti, nebo využít půjčovnu a rozšířit jí o půjčování raftů nebo kánoí, a v kombinaci s Geocachingem pořádat dnes velmi moderní teambuildingy pro firmy a jejich zaměstnance.

Podnik do budoucna počítá s rozšířením současné agroturistiky. Jednalo by se o vybudování dětského hřiště, sportovního hřiště, sauny a restauračního zařízení. Tato zařízení by přispěla k vyšší návštěvnosti penzionu, prodloužila by pobyty na výhodnější dlouhodobé, a hlavně by klientům mohla nabídnout strávení celé své dovolené v místě ubytování, které by jim poskytlo uspokojení veškerých jejich potřeb a penzionu by tak zajistilo vyšší příjmy. Za tímto účelem podnik počítá s podáním žádostí o finanční podporu v rámci Programu rozvoje venkova.

Využití mimoprodukční funkce kulturní

K vyplnění ubytovací kapacity mimo sezónu by se měl podnik zaměřit na pořádání společenských akcí, které by přilákaly turisty. Mohlo by se jednat například o pořádání svateb, burz či bazarů, zabijaček, stavění máje nebo pálení čarodějnic.

Farma by mohla pořádat i farmářské trhy, ve kterých si v současnosti začíná hledat oblibu stále více lidí. Záměrem trhů je obnova zemědělských tržnic a podpora místních zemědělců. Alternativou farmářských trhů by mohlo být tzv. bedýnkování. Jedná se o systém distribuce čerstvých sezónních produktů farmáři ke konečným spotřebitelům, kterým zákazník získá čerstvé místní produkty a jejich nákupem přispívá k ochraně životního prostředí.

7. Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na analýzu současného stavu vlastního zemědělského podniku a následné možnosti využití mimoprodukčních funkcí s ohledem na stanovištní podmínky, strukturu podniku, jeho stávající zaměření, lidský faktor i ekonomické aspekty.

V teoretické části je nastíněna problematika mimoprodukčních funkcí a ochrany přírody a krajiny v souvislosti se zemědělským hospodařením v oblastech se zvýšenou ochranou přírody a krajiny.

Praktická část je zaměřena na zhodnocení současného stavu podniku. Je zde zhodnocena jak rostlinná a živočišná výroba, tak i přidružená činnost podniku – ubytovací služba.

V závěru je vyhodnocena vhodnost podniku pro využití mimoprodukčních funkcí při restrukturalizaci podnikových aktivit.

8. Summary

The Bachelor Thesis is aimed at analysis of present situation of an own farming business and subsequent opportunities of exploitation of extra-production functions with regard to the location conditions, business structure, its existing scope, human factor and economic aspects.

The theoretical part deals with the problems of extra-production functions and environment and landscape protection in relation to agricultural operations in areas with extended environment and landscape protection.

The practical part is focused on evaluation of the present condition of the business. It includes evaluation of both, plant and animal production and the subsidiary activity of the business – accommodation facility.

The conclusion evaluates suitability of the business for extra-production functions in restructuring of business activities.

9. Seznam použité literatury

1. DITTRICHOVÁ, Šárka, et al.. *Lištičky na vinici – Program rozvoje venkova a příčiny stagnace lokální produkce v ČR*. Brno: Afel s.r.o., 2008. 8 s.
2. ELZAKKER, Boudewijn . *Alternativní zemědělství v Československu*. Praha: GraTisk, 1991. 42 s. ISBN 80-7084-044-7.
3. FRIEDEL, Karel, et al. *Chráněná území v České republice*. Praha: Informatorium, 1991. 274 s. ISBN 80-85368-13-7.
4. HÁJEK, Tomáš, et al.. *Téma pro 21. století - Kulturní krajina aneb proč ji chránit?*. Praha: Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s., 2000. 243 s. ISBN 80-7212-134-0.
5. Kolektiv autorů. *Praktický pomocník pro hospodaření v Blanském lese – území zařazeném do soustavy NATURA 2000*. České Budějovice, Posekaný, 2006. 64 s. ISBN 80-86778-21-5.
6. KOMBEREC, Stanislav, et al.. *Hospodaření zemědělců v chráněných územích*. Praha: Agrodát, 1993. 30 s. ISBN 80-7105-035-0.
7. KONVALINA, Petr, et al.. *Právní normy a dotace v ekologickém zemědělství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. 39 s. ISBN 978-80-7394-014-0.
8. KOSTKAN, Vlastimil. *Územní ochrana přírody a krajiny v České republice*. Ostrava: Kleinwächter, 1996. 138 s. ISBN 80-7078-366-4.
9. KROUPOVÁ, Vlasta; SUCHÝ, Karel. *Principy zemědělské činnosti v podmínkách zvýšené ochrany přírody*. České Budějovice: Scientific - Pedagogical Publishing, 1992. 87 s. ISBN 80-85645-04-1.
10. LACKO - BARTOŠOVÁ, Magdaléna, et al.. *Udržitelné a ekologické poľnohospodárstvo 1*. Nitra : [s.n.], 2005. 575 s. ISBN 80-8069-556-3.
11. LAPKA, Miloslav, CUDLÍNOVÁ, Eva. *Úvod do krajinné ekologie pro rozvoj venkova*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2008. 86 s. ISBN 978-80-7394-077-5.
12. MÁCHAL, Aleš. *Průvodce praktickou ekologickou výchovou*. Brno: Reprocentrum Brno, 2000. 205 s. ISBN 80-902954-0-1.
13. MATOUŠEK, Václav, et al.. *Generel revitalizace krajiny Křemežské kotliny*. České Budějovice, Daphne ČR – institut aplikované ekologie, 2007. 111 s.

14. MOUDRÝ, Jan. Učební texty přístupné z:
<http://www2.zf.jcu.cz/~moudry/Ekologick%C3%A9%20a%20alt.%20zem%C4%9Bd%C4%9Bstv%C3%AD%20%2813%29/>
15. MOUDRÝ, Jan, et al.. *Ekologické zemědělství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. 219 s. ISBN 978-80-7394-046-1.
16. Moudrý, J. jr., Boháč, J., Konvalina, P.: Environmental and production function of organic farming in Czech Republic, The 2nd International Conference on Agricultural and Rural Development “AGRI-ENVIRONMENT AND ANIMAL WELFARE”. 28. 11. - 1. 12. 2007, Nitra, Slovakia
17. Moudrý, J., jr., Moudrý, J., Váchal, J.: Structure analysis of organic farming in South and West Bohemia. Organic farming 2007, ČZU, Praha, 2007, s 11 – 13.
18. MZE 2006. *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013*. Praha, Ministerstvo zemědělství 2006.
19. MZE 2009. *GAEC – Podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu*. Praha, Ministerstvo zemědělství 2009.
20. MZE 2010. *Vize českého zemědělství*. Praha, Ministerstvo zemědělství 27.5.2010.
21. PENK, Jan. *Mimoprodukční funkce zemědělství a ochrana krajiny*. Praha: Institut výchovy a vzdělání Mze ČR, 2001.64 s.
22. RIEGLER, Josef, et al.. *Kam kráčejí evropští zemědělci*. Praha: Repropress, 1997. 144 s.
23. SOUČKOVÁ, Helena, et al.. *Obnova malého a středního podnikání na venkově*. Praha: DTP České Budějovice, 2005. 62 s. ISBN 80-7040-856-1.
24. SPRÁVÁ CHKO. *Rozbory Plán péče CHKO Blanský les 1998-2007*, Český Krumlov: Agentura ochrany přírody a krajiny, Správa CHKO Blanský les, 2007.37 s.
25. SPRÁVA CHKO Blanský les. *Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Blanský les na období 2008-2017*. Český Krumlov: Agentura ochrany přírody, Správa CHKO Blanský les, 2007. 37 s.
26. STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: PBtisk, 2006. 591 s. ISBN 80-7201-609-1.
27. SVATOŠOVÁ, Libuše. *Regionální rozvoj z pozice strukturální politiky*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005. 173 s. ISBN 80-7040-749-2.

28. SYNEK, Miloslav, et al.. *Podniková ekonomika*. 3. Praha: C.H.Beck , 2002. 479 s. ISBN 80-7179-736-7.
29. ŠARAPATKA, Bořivoj, et al.. *Ekologické zemědělství v praxi*. Šumperk: Reprotisk s.r.o., 2006. 502 s. ISBN 978-80-903583-0-0.
30. ŠARAPATKA, Bořivoj, et al.. *Zemědělství a krajina - cesty k vzájemnému souladu*. Olomouc: Reprotisk s.r.o., 2008. 271 s. ISBN 978-80-244-1885-8.
31. VÁCHAL, Jan, MOUDRÝ, Jan. *Projektování trvale udržitelných systémů hospodaření*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2002. 238 s. ISBN 80-7040-536-8.
32. VÁCLAVÍK, Tomáš. *Agroturistika na ekofarmách - Jak na to*. Brno: Tiskdruck Velímský, 2008. 32 s.
33. VÁCLAVÍK, Tomáš. *Ekologické zemědělství a rozvoj venkova*. Brno: Tiskdruck Velímský, 2008. 16 s.
34. VRÁBLÍKOVÁ, Jaroslava, VRÁBLÍK Petr. *Mimoprodukční funkce zemědělství - cesta k revitalizaci krajiny*.
<http://www.fns.uniba.sk/zp/casopisy/zp/2002/zp1/vrablik.htm>, 2002.
35. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
36. Zákon č. 197/1989 Sb., o zřízení chráněné krajinné oblasti Blanský les
37. ANONYM 1, internetový zdroj přístupný z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Integrovan%C3%A9_zem%C4%Bd%C4%B1stv%C3%AD
38. ANONYM 2: Internetový zdroj přístupný z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/zivotni-prostredi/ochrana-vody/nitratova-smernice/>
39. ANONYM 3: Internetový zdroj přístupný z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/zivotni-prostredi/ochrana-vody/nitratova-smernice/zasady-spravne-zemedelske-praxe.html>
40. ANONYM 4: Internetový zdroj přístupný z:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/eafrd/osa2/1/13>
41. ANONYM 5: Internetový zdroj přístupný z:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/eafrd/osa2/1/13>
42. ANONYMUS 6: Internetový zdroj přístupný z:
http://www.mzp.cz/cz/natura_2000